

Vliv doprovázející organizace na život pěstounských rodin

Bc. Veronika Beránková

Diplomová práce
2021

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Veronika Beránková**
Osobní číslo: **H180050**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Vliv doprovázející organizace na život pěstounských rodin**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti náhradní rodinné péče se zaměřením na pěstounskou péči, doprovázející organizace a pěstounské rodiny.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou hloubkových rozhovorů.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování diplomové práce: **Tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

HENDL, Jan, 2016. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 4., přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0982-9.

NOVOTNÁ, Věra, 2016. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem 2., aktualizované vydání. Olomouc: ANAG. ISBN 978-80-7554-022-5.

NOŽÍŘOVÁ, Jana, 2012. Náhradní rodinná péče. Praha: Linde Praha. ISBN 978-80-86131-91-7.

PAZLAROVÁ, Hana. ed., 2016. Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profesie. Praha: Portál. ISBN 9788026210207.

ZEZULOVÁ, Dagmar, 2012. Pěstounská péče a adopce. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0065-9.

Vedoucí diplomové práce:

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

15. ledna 2021

Termín odevzdání diplomové práce:

23. dubna 2021

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 15. ledna 2021

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně .....

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

²⁾ Vysoká škola nevyjádřeně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být teč nejméně pět pracovních dní před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, ušije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vyrobené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla užití svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení obyčejného projevů jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jin. dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá vlivem doprovázející organizace na život pěstounských rodin. Práce je rozdělena do dvou částí – teoretické a praktické. Teoretická část je rozdělena do tří kapitol. Jsou zde definována teoretická východiska stěžejní pro výzkum. Práce je zaměřena na pěstounskou péči, doprovázení pěstounských rodin a profesi klíčového pracovníka. Praktická část se věnuje metodologii výzkumu, analýze dat a jejich následné interpretaci. Pro účely tohoto výzkumného šetření jsme zvolili kvalitativní pojetí.

Klíčová slova: pěstounská péče, pěstounství, náhradní rodinná péče, doprovázející organizace, doprovázení, dohoda o výkonu pěstounské péče, práva a povinnosti pěstounů, klíčový pracovník

ABSTRACT

The diploma thesis deals with the influence of the accompanying organization on the life of foster families. The work is divided into two parts - theoretical and practical. The theoretical part is divided into three chapters. The theoretical starting points for research are defined here. The work is focused on foster care, accompanying foster families and the profession of a key worker. The practical part deals with research methodology, data analysis and their subsequent interpretation. For the purposes of this research survey, we have chosen a qualitative concept.

Keywords: foster care, alternative family care, accompanying organizations, escort, agreement on the performance of foster care, rights and obligations of foster parents, key worker

Děkuji doc. Mgr. Jakubovi Hladíkovi, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, připomínky, ochotu a pomoc. Poděkování patří také všem dotazovaným, za jejich čas a spolupráci při realizaci výzkumného šetření. Děkuji i své rodina i kamarádům za podporu po dobu mého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 PĚSTOUNSKÁ PÉČE	12
1.1 SYSTÉM NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE V ČR	12
1.2 PĚSTOUNSKÁ PÉČE	16
1.3 DLOUHODOBÁ PĚSTOUNSKÁ PÉČE	19
1.4 PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU	21
1.5 DÁVKY PĚSTOUNSKÉ PÉČE	22
2 INSTITUT DOPROVÁZENÍ	25
2.1 DOHODA O VÝKONU PĚSTOUNSKÉ PÉČE	26
2.2 PRÁVA A POVINNOSTI PĚSTOUNŮ	29
3 KLÍČOVÝ PRACOVNÍK	40
3.1 DEFINICE A VYMEZENÍ KLÍČOVÉHO PRACOVNÍKA.....	40
3.2 VZTAH KLÍČOVÉHO PRACOVNÍKA A PĚSTOUNSKÉ RODINY.....	43
II PRAKTICKÁ ČÁST	50
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	51
4.1 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU	51
4.2 VYMEZENÍ VÝZKUMNÝCH CÍLŮ	52
4.3 VYMEZENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK.....	53
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR A ZPŮSOB JEHO VÝBĚRU.....	53
4.5 REALIZACE VÝZKUMU	55
5 ANALÝZA DAT	56
5.1 KATEGORIE Č. 1 - KOUKNU A VIDÍM	57
5.2 KATEGORIE Č. 2 - ÚHEL POHLEDU	59
5.3 KATEGORIE Č. 3 – NIKDY NA TO NEBUDEŠ SÁM.....	66
5.4 KATEGORIE Č. 4 – CO TĚ NEZABIJE, TO TĚ POSÍLÍ	74
5.5 KATEGORIE Č. 5 – ČÍM VÍC SDÍLÍME S DRUHÝMI, TÍM VÍC MÁME	76
6 INTERPRETACE DAT	80
ZÁVĚR	83
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	85
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	90
SEZNAM TABULEK	91
SEZNAM PŘÍLOH	92

ÚVOD

Tématem této diplomové práce je vliv doprovázející organizace na život pěstounských rodin. Diplomovou práci jsme rozdělili do dvou částí – teoretické a praktické. Teoretickou část jsme rozdělili do tří kapitol. Cílem teoretické části je seznámit čtenáře s problematikou pěstounské péče, doprovázením pěstounských rodin, s doprovázeními organizacemi a profesí klíčového pracovníka. Definovali jsme si tedy teoretická východiska, která jsou podstatná pro výzkumnou část práce. V první kapitole jsme se zaměřili na systém náhradní rodinné péče v České republice. Charakterizovali jsme jednotlivé formy náhradní rodinné péče u nás a popsali jsme rozdíly mezi jednotlivými formami - pěstounskou péčí, osvojením, svěřením dítěte do péče jiné osoby a poručenstvím. Podrobně jsme se zaměřili na pěstounskou péči, která je pro tuto práci podstatná. Vymezili jsme si typy pěstounské péče. Pěstounská péče se v České republice dělí na dlouhodobou a přechodnou. Oba tyto typy jsme v práci podrobně popsali. Definovali jsme si základní rozdíly a charakteristiky. V poslední kapitole této práce jsou vymezeny dávky pěstounské péče. Druhá kapitola této práce se věnuje institutu doprovázení. Doprovázení je služba, která je poskytována pěstounským rodinám podle zákona a má zejména podpůrnou funkci pro náhradní rodiny. V první části druhé kapitoly jsme definovali institut doprovázení. Část této kapitoly jsme věnovali také dohodě o výkonu pěstounské péče, která je základním prvkem v doprovázení. V poslední části kapitoly jsme se věnovali právům a povinnostem pěstounů. Práva a povinnosti musejí být uvedeny v dohodě o výkonu pěstounské péče a jsou neoddělitelnou součástí celé profese pěstouna. Tyto práva a povinnosti jsme podrobně popsali. V poslední kapitole teoretické části práce jsme se zaměřili na charakteristiku a definici klíčového pracovníka, který pracuje s pěstounskou rodinou. Klíčový pracovník je pro práci s pěstounskou rodinou nepostradatelným elementem. Je to právě on, kdo udržuje pravidelný a úzký kontakt s celou pěstounskou rodinou. Vymezili jsme definici klíčového pracovníka, potřebné vzdělání, které pracovník potřebuje pro výkon svého povolání, dále jsme uvedli kompetence a dovednosti, které by pracovník měl ovládat. V další části třetí kapitoly jsme se zaměřili na popis vztahu mezi klíčovým pracovníkem a pěstounskou rodinou. Vymezili jsme si náplň práce klíčového pracovníka a jeho povinnosti v rámci práce s pěstouny. Charakterizovali jsme roli klíčového pracovníka v pěstounské rodině.

V praktické části práce se věnujeme výzkumu a rozdělili jsme ji do tří kapitol. První kapitola se věnuje metodologii výzkumu, zde jsme stanovili výzkumný problém, výzkumné otázky a cíle, definovali jsme výzkumný soubor a způsob jeho výběru a popsali jsme,

jak byl výzkum realizován. Ve druhé a třetí kapitole jsme získaná data analyzovali a interpretovali.

Téma této práce jsem si vybrala především proto, že je mi blízké. V mém profesním životě se věnuji práci s pěstounskými rodinami. Pěstouni jsou lidé, kteří se z vlastní vůle rozhodli pečovat o dítě, které nemůže žít ve své vlastní rodině. Být pěstounem není snadné, přesto se touto cestou lidé vydávají. Pěstounství je velkým zásahem do soukromí rodiny a přináší s sebou velkou zodpovědnost. Doprovázející organizace a lidé, kteří v nich pracují, se snaží pěstounským rodinám tuto cestu ulehčit. Doprovázení je důležitou a nenahraditelnou pomocí a podporou pro tyto rodiny.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PĚSTOUNSKÁ PÉČE

V první kapitole diplomové práce jsme se zaměřili na systém náhradní rodinné péče v České republice. Charakterizovali jsme formy náhradní rodinné péče, zaměřili jsme se na rozdíly mezi jednotlivými formami NRP. Popsali jsme rozdíly mezi pěstounskou péčí, osvojením, svěřením dítěte do péče jiné osoby a poručenstvím. V této kapitole jsme se věnovali pěstounské péči, která je pro tuto práci stěžejní. Vymežili jsme si typy pěstounské péče. Pěstounská péče se v České republice dělí na dlouhodobou a přechodnou. Oba tyto typy jsme v práci podrobně popsali. Definovali jsme si základní rozdíly a charakteristiky. V poslední kapitole této práce jsou vymezeny dávky pěstounské péče.

1.1 Systém náhradní rodinné péče v ČR

Systém náhradní rodinné péče upravují dva zákony. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a občanský zákoník č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Náhradní rodinná péče (NRP) je poskytována dětem bez rodiny nebo dětem, které nemohou vyrůstat a být z různých důvodů vychovávány ve své vlastní rodině. Dává dětem možnost být v přirozeném rodinném prostředí, které má pozitivní vliv na jejich psychomotorický a psychický vývoj. (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, vzpp)

V současné době systém náhradní rodinné péče řeší jen výjimečně případy skutečně osiřelých dětí, kterým oba rodiče nebo jeden z nich zemřel. Ve velké většině se setkáváme s životními příběhy dětí, které mají matku a otce nebo alespoň jednoho z nich, ale ti se o ně nemohou, nechtějí nebo neumějí starat. V těchto případech jsou děti přednostně svěřovány do péče širší rodiny. Teprve druhou volbou je vždy hledání dalších osob. (Olomouc Město pro rodinu, *Náhradní rodinná péče*, 2020)

V situacích, kdy děti nemohou z nejrůznějších důvodů vyrůstat ve vlastní rodině, je třeba hledat optimální formu náhradní péče. (MPSV, *Formy náhradní rodinné péče*, 2019)

Formy náhradní rodinné péče upravené zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, vzpp:

- svěřením dítěte do péče jiné osoby,
- pěstounskou péčí,
- pěstounskou péčí na přechodnou dobu,
- poručenství, pokud poručník o dítě osobně pečuje,

- osvojení. (ČR, 2012)

Svěření dítěte do péče jiné osoby

Tato forma náhradní rodinné péče je upravena občanským zákoníkem v § 953 až § 957. Soud může svěřit dítě do péče jiné pečující osoby v případech, kdy se o dítě nemůže osobně starat žádný z rodičů ani poručník. Rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče musí být vždy v souladu se zájmy dítěte. Nerozhodne-li soud jinak, zůstává rodičům zachována rodičovská odpovědnost k dítěti a rodiče jsou nadále zákonnými zástupci dítěte. Svěření dítěte do osobní péče pečující osoby má přednost před péčí o dítě v ústavní výchově. (MPSV, *Formy náhradní rodinné péče*, 2019)

Při výběru vhodné osoby dává soud zpravidla přednost příbuznému dítěte, ale může to být i osoba, která je dítěti blízká a k níž má dítě vytvořený citový vztah. Dítě může být svěřeno také do společné výchovy manželů. Do výchovy jen jednoho z manželů je možné dítě svěřit pouze se souhlasem druhého manžela za podmínky, že je způsobilý k právním úkonům, nebo není-li opatření tohoto souhlasu spojeno s překážkou těžko překonatelnou. Soud ve svém rozhodnutí vždy vymezí osobám, kterým dítě do výchovy svěruje, rozsah jejich práv a povinností vůči dítěti. Svěření do péče jiné osoby než je rodič, je možné pouze tehdy, když je rodičům možné uložit vyživovací povinnost k dítěti. Rodiny, jimž bylo svěřeno dítě v tomto režimu, nemají nárok na zvláštní státní finanční podporu. (Virtuální knihovna NRP, *Typy NRP*, nedatováno)

Pokud není možné rodičům nebo ostatním příbuzným uložit vyživovací povinnost k dítěti, nelze použít ustanovení o svěření dítěte do péče jiné osoby. V tomto případě je dítě umístěno do pěstounské péče. Na rozdíl od pěstounské péče má při svěření dítěte do péče jiné osoby přímo pečující osoba právo vynuocovat výživné stanovené rodičům na dítě, které má v péči, jakož i právo s výživným pro dítě hospodařit podle jeho potřeb a v souladu s jeho zájmy. Soud může způsob hospodaření s výživným dítěte upravit, zejména stanovit, jaká část bude určena na spotřebu a jaká část bude dítěti spořena. (MPSV, *Formy náhradní rodinné péče*, 2019)

Povinnosti a práva pečující osoby stanovuje soud. Zde se vychází z práv a povinností pěstounů. V případě povinností a práv pečující osoby se především jedná o právo a povinnost o dítě osobně pečovat, při výchově dítěte vykonávat příslušné povinnosti a práva rodičů. Pečující osoba je povinna a oprávněna rozhodovat jen o běžných záležitostech dítěte, v těchto záležitostech dítě zastupovat a spravovat jeho jmění. Má povinnost informovat

rodiče dítěte o podstatných věcech. Pečující osoba má též povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat vztah dítěte s jeho rodiči, dalšími příbuznými a osobami dítěti blízkými. Má povinnost umožnit styk rodičů s dítětem svěřeným mu do péče, pokud soud nestanoví jinak. (MPSV, *Formy náhradní rodinné péče*, 2019)

Poručenství, pokud poručník o dítě osobně pečuje

Poručenství je druh zákonného zastoupení. Hlavním účelem poručenství je ochrana nezletilého dítěte, které vzhledem k věku nemá plnou způsobilost k právním úkonům. (Virtuální knihovna NRP, *Typy NRP*, nedatováno)

Soud je povinen jmenovat dítěti poručníka za situace, kdy tu není žádný z rodičů, který by vůči svému dítěti vykonával rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu. Dle občanského zákoníku (Zákon č. 89/2012 Sb., vzpp) se jedná zejména o situace, kdy:

- oba rodiče nezletilého dítěte zemřeli,
- oba rodiče nezletilého dítěte byli zbaveni rodičovské odpovědnosti,
- výkon rodičovské odpovědnosti obou rodičů nezletilého dítěte byl pozastaven,
- rodičovská odpovědnost obou rodičů nezletilého dítěte byla omezena, nebo byl omezen její výkon, a zároveň byl stanoven rozsah tohoto omezení, nebo
- jde o dítě nezletilých rodičů, případně jeden z rodičů je nezletilý a druhý není znám či v rodném listě uveden (příčemž osobní péče o dítě – není-li soudem rozhodnuto jinak – náleží nezletilému rodiči). (ČR, 2012)

Poručník, který o dítě osobně pečuje, má nárok na stejné hmotné zabezpečení jako v případě pěstounské péče, za stejných podmínek jako pěstoun a dítě svěřené do pěstounské péče. Poručník je zároveň i zákonným zástupcem dítěte. Mezi poručníkem a dítětem však ze zákona nevzniká takový vztah, jaký je mezi rodičem a dítětem. Zákon stanovuje rozsah práv a povinností poručníka k dítěti takto: výchova dítěte, zastupování dítěte, správa majetku dítěte. (Bubleová a kol., 2009)

Poručníkem se může stát také pěstoun, pokud v průběhu pěstounské péče nastaly výše uvedené podmínky na straně rodičů dítěte. (Virtuální knihovna NRP, *Typy NRP*, nedatováno)

Za řádné plnění funkce poručníka se zodpovídá soudu a podlého jeho pravidelnému doзору. Poručník, který o dítě osobně pečuje, má srovnatelná práva a povinnosti jako pěstoun a také uzavírá dohodu o výkonu pěstounské péče. (MPSV, *Formy náhradní rodinné péče*, 2019)

Poručenství zaniká v případě, nabude-li alespoň jeden z rodičů poručence rodičovskou odpovědnost, popřípadě nabude-li schopnost ji vykonávat, nabude-li dítě svéprávnosti, je-li dítě osvojeno, smrtí poručníka, rozhodnutím soudu o zproštění poručníka jeho funkce, odvoláním poručníka. (MPSV, *Formy náhradní rodinné péče*, 2019)

Osvojení

Osvojení je od roku 2014 nově vnímána jako forma rodičovství, nikoli náhradní péče o dítě. Osvojením se rozumí přijetí cizí osoby (dítěte) za vlastní za účelem vzniku nové rodiny. O této statusové změně rozhoduje na návrh soud. (Virtuální knihovna NRP, *Typy NRP*, nedatováno)

Při osvojení přijímají manželé či jednotlivci dítě za vlastní a mají vůči němu stejná práva a povinnosti, jako by byli jeho vlastní rodiči. Osvojením vzniká mezi osvojitelem a dítětem vztah jako mezi biologickými rodiči a vlastními dětmi. Veškerá vzájemná práva a povinnosti mezi osvojencem a jeho původní rodinou osvojením zanikají. (Bubleová a kol., 2009)

Osvojitelé mají při výchově dítěte rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu. Do matriky se namísto rodiče na základě pravomocného rozhodnutí soudu o osvojení zapisuje osvojitel, případně osvojitelé. Dítě získává osvojením příjmení osvojitele a vztahy k původní rodině, na rozdíl od pěstounské péče, zanikají. Osvojitel je povinen informovat osvojené dítě o skutečnosti osvojení, přiměřeně jeho věku a rozumovým schopnostem, nejpozději však do zahájení školní docházky. Osvojitelům ani osvojenci nenáleží žádné zvláštní dávky, jako je tomu u pěstounské péče. (MPSV, *Formy náhradní rodinné péče*, 2019)

Mezi osvojencem a osvojitelem musí být přiměřený věkový rozdíl, zpravidla ne menší než 16 let. Osvojení je vyloučeno mezi osobami spolu příbuznými v přímé linii a mezi sourozenci. (Virtuální knihovna NRP, *Typy NRP*, nedatováno)

V současnosti lze osvojit i zletilou osobu, a za předpokladu, není-li to v rozporu s dobrými mravy. Na osvojení v dospělosti se vztahují jiné podmínky. Podrobně osvojení zletilého upravuje ustanovení § 846 a následující občanského zákoníku. (Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, vzpp, ČR, 2012)

1.2 Pěstounská péče

Pěstounská péče je upravena zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů a zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Pěstounská péče je státem garantovaná, finančně podporovaná a kontrolovaná forma náhradní rodinné péče. Vzniká rozhodnutím soudu. Soud také stanovuje pěstounům povinnost poskytovat soudu pravidelné zprávy o výkonu a průběhu PP. (Novotná, Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2018)

Pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu a jedině soud může také rozhodnout o zrušení pěstounské péče. (Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, vzpp, ČR, 2012)

Pěstounská péče je specifická forma náhradní rodinné péče. Jedná se o péči o dítě, u kterého není z nejrůznějších důvodů možné, aby vyrůstalo ve své biologické rodině. Pěstounství lze chápat jako nástroj pro řešení určitého typu krizové či dlouhodobě nevyhovující situace, kterou způsobuje nevhodná a nedostatečná péče o dítě v rodině. Dle zákona máme v České republice dva typy pěstounské péče. Pěstounskou péči dlouhodobou a pěstounskou péči na přechodnou dobu. Hlavním rozdílem mezi těmito formami je především doba, po kterou jsou děti umístěny v pěstounské rodině, formou spolupráce s dalšími institucemi a v intenzitě kontaktu s biologickou rodinou. (Bubleová a kol., 2014)

Do pěstounské péče se umísťují děti, které nejsou právně volné, děti s rizikovou anamnézou a nejistou prognózou, děti s různým postižením, děti psychicky deprivované, starší děti nebo děti, které mají špatné zkušenosti s předešlým výchovným prostředím. (Sobotková, Očenášková, 2014)

Děti v pěstounské péči mají stejné potřeby, požadavky a práva jako ostatní děti - na lásku, bezpečí, výchovu a vzdělání, zdravotní a sociální péči, na které je závislí jejich další vývoj. Tyto děti mohou mít specifické potřeby a projevy, kterým by nová rodina měla být schopná porozumět. Děti mají za sebou mnohdy náročnou životní cestu, prošly často nechtěným těhotenstvím, některé pobývaly v rodině, která dlouhodobě neplnila své funkce, prošly ústavním prostředím, a proto by nová rodina měla být na vše velmi dobře připravena. (Olomouc Pro rodinu, *Náhradní rodinná péče*, 2020)

Při svěřením dítěte do pěstounské péče mají rodiče nadále vůči dítěti povinnosti a práva vyplývající z rodičovské odpovědnosti, s výjimkou práv a povinností, které zákon stanoví pěstounům. (MPSV, *Formy náhradní rodinné péče*, 2019)

Do pěstounské péče jsou svěřovány děti, jejichž výchova není u rodičů řádně zajištěna a zájem dítěte to vyžaduje. (Novotná, Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2018)

Vztah mezi pěstounem a svěřeným dítětem je jiný než u osvojení. Mezi dítětem a pěstounskou rodinou nevzniká příbuzenský vztah. I přesto se tyto vztahy většinou neformálně vytvářejí a udržují, byť nemají oporu v zákonu. Pěstoun musí poskytnout záruky řádné výchovy a péče o dítě. Pěstounovo právo a současně i povinnost je o dítě osobně a řádně pečovat, přiměřeně vykonávat práva a povinnosti rodičů. (Novotná, Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2018)

Pěstoun má právo dítě zastupovat jen v omezené míře, zejména v běžných každodenních záležitostech. Pokud jde o podstatné rozhodnutí o životě dítěte, neobejde se pěstoun bez souhlasu zákonného zástupce dítěte, což je většinou jeho biologický rodič. (Gabriel, Novák, 2008)

Ze zákona také vyplývá právo rozhodovat o jmění dítěte v běžném rozsahu. O podstatných věcech rozhodují rodiče, případně soud. (Novotná, Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2018)

Zákon č. 89/2012 Sb., definuje dvě formy pěstounské péče – dlouhodobou pěstounskou péčí a pěstounskou péčí na přechodnou dobu. (ČR, 2021)

O dělení pěstounské péče lze v současnosti uvažovat:

- dle příbuznosti na **zprostředkovanou** (PP je poskytována v nepříbuzenské rodině svěřeného dítěte, může být označována také jako klasické) a **příbuzenskou** (je poskytována v širší rodině svěřeného dítěte - prarodiče, starší sourozenci nebo další osoby blízké);
- dle počtu dětí na **individuální** (pěstouni mají v péči jedno až dvě děti) a **skupinovou** (rodina má v péči více dětí, například sourozeneckou skupinu);
- dle délky pobytu dítěte v PP na **dlouhodobou** (Svěřené děti mohou být v této rodině do zletilosti. Tato péče je stabilní a dlouhodobé opatření.) a **krátkodobou neboli přechodnou** (Jde o individuální rodinnou formu péče, která je dětem poskytována

po nezbytně dlouhou dobu.) (Rychlík, Hrbáčková, Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2018)

Ukončení pěstounské péče

Pazlarová (2016) uvádí, že pěstounskou péči lze ukončit několika způsoby:

- Dosažením zletilosti dítěte.
- Zrušení pěstounské péče rozhodnutím soudu.
- Odchodem dítěte z pěstounské péče na přechodnou dobu.
- Z jiných důvodů (např. smrt dítěte nebo pěstouna, dítě v pěstounské péči někdo osvojí, rozhodnutím o poručenství...).

Závazky, které pěstouni mají vůči dítěti v pěstounské péči, končí jeho zletilostí. Následný kontakt a pomoc je pouze na vzájemné domluvě. S ohledem na silnou tradici dlouhodobé PP, která je poměrně podobná osvojení, je časté, že mladí dospělí i nadále zůstávají součástí pěstounské rodiny, kde žili. Pěstounská péče je sice formálně ukončena, neznamená to však, že tito mladí lidé ztratí podporu a kontakt s rodinou. (Pazlarová, 2016)

Nožířová (2012) dále uvádí, že ukončení pěstounské péče zletilostí dítěte je její nedílnou součástí a je to přirozený proces. Zatím co, pokud je PP zrušena rozhodnutím soudu, je s tím zpravidla spojen pocit zklamání nebo neúspěchu některého ze zúčastněných. Situace, které předcházejí zrušení PP soudem, jsou různé.

Pazlarová (2016) uvádí jako nejčastější důvody:

1. Pěstounská péče je v ČR nejčastěji rušena na návrh pěstounů. Nejčastějším důvodem je dlouhodobě složité zvládat výchovu dítěte a s tím spojený rozvrat vlastní rodiny.
2. Pokud zrušení PP navrhne orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD). Například OSPOD uzná, že péče pěstounů je nedostatečná, nebo pěstouni používají nepatřičné výchovné metody a přestává být v nejlepším zájmu dítěte.
3. V případě, že s péčí není spokojeno dítě, návrh může podat zákonný zástupce dítěte (rodič, poručník, opatrovník). S ohledem na věk dítěte, by měl být brán názor dítěte v potaz.

Rodiče mohou požádat u soudu o navrácení dítěte zpět do jejich péče. Pokud soud uzná, že opětovná péče rodičů je v nejlepším zájmu dítěte, nebrání tomu závažné důvody

a je tedy vhodnější péče biologických rodičů než pěstounů, soud návrh schválí. (Sychrová, 2015)

1.3 Dlouhodobá pěstounská péče

Dlouhodobá pěstounská péče je jednou z forem náhradní rodinné péče, kterou upravuje zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, vzpp. Podle tohoto zákona pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu a jedině soud může také rozhodnout o jejím zrušení. (ČR, 2012)

Je to tradiční a nejrozšířenější forma pěstounské péče. V České republice je brána jako stabilní a dlouhodobé opatření. Většina dětí zůstává v dlouhodobé pěstounské péči několik let, mnohokrát až do dospělosti. Oficiálně končí dosažením zletilosti dítěte, avšak ve stabilních pěstounských rodinách děti zůstávají v rodinách i déle. Dokud se neosamostatní, nezískají práci a bydlení. (Sobotková, Očenášková, 2014)

Lidé, kteří vykonávají dlouhodobou pěstounskou péči, přijímají roli rodiče a děti je také většinou jako rodiče oslovují. Role pěstouna jako rodiče je však specifická zejména proto, že jim schází část společně prožitého života s dítětem. Z toho důvodu se u pěstounů dostávají do popředí některé vlastnosti, například empatie, naslouchání, trpělivost a chápavost. Je důležité tyto vlastnosti podporovat, například prostřednictvím vzdělávání pěstounů. Měl by je podporovat i klíčový pracovník tak, že bude aktivně pojmenovávat situace a vést tak pěstouny k rozvoji empatie. (Zezulová, Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče, 2015)

Matoušek a Pazlarová (2014) uvádí, že *u úspěšných dlouhodobých pěstounských péčí, které jsou u nás tradiční, se dítě stává pevnou součástí rodiny a formální ukončení péče po zletilosti znamená sice konec právního vztahu a podpory ze strany státu, ale neznamená konec faktického fungování dítěte v rodině. Jeho další emocionální a praktická podpora záleží již pouze na pěstounech, což jim připravuje v mnoha směrech nelehkou situaci.*

V novém občanském zákoníku je zdůrazněno, že pěstounská péče, a to i dlouhodobá, má být vnímána jako dočasné řešení, jelikož účelem pěstounské péče není vytvořit takový vztah, který vzniká osvojením. Je potřeba poukázat na to, že v tomto zákoně je kladen důraz na filozofické pojetí pěstounské péče, a to jako péče podpůrné k péči vlastních rodičů a právo biologické rodiny a dítěte být ve vzájemném kontaktu. (Striová, Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče, 2015)

Matoušek a Pazlarová (2014) ale říkají, že ne všechny děti by měly být vráceny do své původní rodiny. Ne, pokud jim rodina nebude s velkou pravděpodobností schopna zajistit bezpečné a podnětné prostředí pro jejich výchovu a vývoj. Navracení dítěte z PP do jejich původní rodiny je spíše výjimečnou situací.

Příbuzenská pěstounská péče

Česká republika zaujímá v počtu příbuzenských pěstounských rodin jedno z prvních míst. Příbuzenská péče má u nás dlouhou tradici. V minulosti byla tato péče často jedinou alternativou k umístění dítěte do ústavní výchovy. (Pazlarová, 2016)

Příbuzenská pěstounská péče sice není zákonem o sociálně-právní ochraně dětí vymezena, ale tvoří ji většina celkové pěstounské péče (Analýza příbuzenské pěstounské péče, 2017)

Příbuzenská pěstounská péče, která kromě prarodičů zahrnuje i další příbuzné jako jsou tety, strýcové či zletilí sourozenci, tvořila v roce 2015 přesně 73,2 % ze všech pěstounských rodin. (Mošřková, Sobotková, 2016)

V následující tabulce jsou uvedeny počty dlouhodobých pěstounů za roky 2017 – 2019 a jejich následné rozdělení na příbuzenské a nepříbuzenské pěstouny. (MPSV, *Statistiky*, 2021)

Rok	Počet dlouhodobých pěstounů	Prarodiče	Další příbuzní	Nepříbuzenská
2019	11 618	6 547	1 858	3 213
2018	11 529	6 537	1 766	3 226
2017	11 451	6 557	1 786	3 108

Tabulka 1 – Počet dlouhodobých pěstounů

I u příbuzenské pěstounské péče se jedná o dlouhodobou péči o děti, u kterých byly vyčerpány všechny možnosti návratu zpět do péče vlastních rodičů. V těchto případech je ale pečovatel z okruhu širší rodiny dítěte. I tito pěstouni mají povinnost podporovat kontakt dítěte s vlastními rodiči. Na rozdíl od pěstounské péče zprostředkované a na přechodnou dobu, netýká se jich proces zprostředkování PP a neabsolvují odborné přípravy a odborné posouzení žadatelů. Péče příbuzných je mnohdy velmi specifická. Asi nejpodstatnější je věkový rozdíl mezi dítětem a pečující osobou. Ve velkém množství případů o dítěte pečují prarodiče. (Lipová, Krbcová a Tomanová, 2019)

Přestože neprocházejí procesem zprostředkování PP, sociální pracovníci OSPOD se vyjadřují k vhodnosti svěřením dítěte do daného prostředí. (Rychlík, Hrbáčková, Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2018)

1.4 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Od 1. 1. 2013 je platná novelizovaná právní úprava pěstounské péče na přechodnou dobu, kterou můžeme najít v zákoně č. 359/1999 o sociálně-právní ochraně dětí, § 27a. V praxi se můžeme setkat také s označením profesionální pěstounská péče.

Jde o dočasnou péči o dítě (maximálně 1 rok), u kterých je velká šance pro rychlé a trvalé řešení jeho situace. Buď jinou formou náhradní rodinné péče, nebo návratem do biologické rodiny. V pěstounské péči na přechodnou dobu mohou být umístěny i děti, které nemohou z různých důvodů být ve své rodině a současně jejich situace nedopovídá osvojení nebo dlouhodobé PP. (Novotná, Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2018)

Hlavním cílem PPPD je zabezpečit dítěti pobyt v bezpečném rodinném prostředí namísto ústavní výchovy, která může mít, především na děti v nejmladším věku, negativní vliv. (Virtuální knihovna NRP, *Pěstounská péče*, nedatováno)

Pazlarová (2016) uvádí, že pěstounská péče na přechodnou dobu se využívá zejména z těchto důvodů:

1. Jde o novorozence, jehož rodiče nemají zájem o dítě pečovat, dali souhlas s osvojením nebo soud rodiče zbavil rodičovské odpovědnosti. Jedná se o období, kdy probíhají přípravy k osvojení dítěte.
2. Dále může jít o novorozence, o kterého rodiče nemohou pečovat z důvodu špatného zdravotního, psychického nebo sociálního stavu. Například se může jednat o matky závislé na návykových látkách, matky se zhoršeným psychickým stavem nebo matky bez domova. PPPD dává matkám a jejich rodinám čas svou vyřešit tak, aby mohli převzít dítě zpět do své péče.
3. Třetí skupinu tvoří starší děti, jejichž rodiče se o ně nemohou z nejrůznějších důvodů přechodně starat, ale existuje velká šance, že se situace rodiny stabilizuje.

Bubleová (2014) uvádí, že *účelem pěstounské péče na přechodnou dobu je především poskytnout rodičům čas, aby si mohli urovnat své poměry tak, aby byli znovu schopni převzít dítě do své péče, nebo aby se pro dítě našla jiná vhodná stabilní rodina. Jedná se tedy především o institut krizový a pouze přechodný.*

Krajské úřady vedou evidenci osob, které mohou pěstounskou péčí na přechodnou dobu vykonávat. Osoby, které jsou vedeny v evidenci, musí být připraveny přijmout v případě potřeby dítě do péče. Za toto jim náleží pravidelná měsíční odměna pěstouna. (Bubleová, 2013)

Pěstouni na přechodnou dobu a děti, které jsou umístěny do této formy péče, mají právo na pomoc od státu stejně jako dlouhodobí pěstouni. Formou odborného doprovázení při výkonu pěstounské péče i finanční podporou. (Krajský úřad Zlínského kraje, *Pěstounská péče na přechodnou dobu*, nedatováno)

Pěstounům na přechodnou dobu náleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte a odměna pěstouna. (Novotná, 2016)

1.5 Dávky pěstounské péče

Dávky pěstounské péče upravuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v zpp. Zákon je definuje takto (ČR, 1999):

- a) příspěvek na úhradu potřeb dítěte,
- b) odměna pěstouna,
- c) příspěvek při převzetí dítěte,
- d) příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla,
- e) příspěvek při ukončení pěstounské péče.

O vyplácení dávek PP rozhodují krajské pobočky Úřadu práce ČR. Žádosti o dávky se podávají na příslušném kontaktním pracovišti ÚP dle trvalého bydliště žadatele. (Dohnalová, Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2018)

Dávky PP vyplácí příslušná krajská pobočka ÚP. Jedná se o státní dávky a nárok na ně není vázán na povinné účastní na nějaké z forem sociální pojištění. Dávky PP se oprávněným osobám poskytují bez ohledu na výši příjmů. (Novotná a kol., 2016)

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Na tento příspěvek má nárok každé nezletilé nezaopatřené dítě, které je svěřeno do pěstounské péče. O příspěvek žádají pěstouni. Pěstounům se příspěvek zároveň i vyplácí. Nárok je zachován i po dosažení zletilosti dítěte, nejdéle však do 26 let, jde-li o nezaopatřené

dítě podle zákona o státní sociální podpoře. O příspěvek na úhradu potřeb zletilého dítěte žádá dítě samotné a jemu je příspěvek i vyplácen. (Úřad práce, *Dávky péstounské péče*, 2020)

Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, vzpp, za kalendářní měsíc jsou následující (ČR, 1999):

- 4 950 Kč pro dítě ve věku do 6 let,
- 6 105 Kč pro dítě ve věku od 6 do 12 let,
- 6 985 Kč pro dítě ve věku od 12 do 18 let,
- 7 260 Kč pro dítě ve věku od 18 do 26 let.

Jedná-li se o dítě, které je podle zákona o sociálních službách osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby, příspěvek na úhradu potřeb dítěte se liší dle stupně závislosti. (Úřad práce, *Dávky péstounské péče*, 2020)

Odměna péstouna

Nárok na odměnu péstouna má osoba pečující a osoba v evidenci (osoba pečující i po dosažení zletilosti dítěte, pokud má dítě nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte). Pokud jsou péstouni manželé, náleží odměna péstouna pouze jednomu z nich. (Úřad práce, *Dávky péstounské péče*, 2020)

Odměna péstouna za kalendářní měsíc dle zákona č.359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí činí (ČR, 1999):

- 12 000 Kč, je-li pečováno o 1 dítě,
- 18 000 Kč, je-li pečováno o 2 děti,
- 30 000 Kč, je-li pečováno alespoň o 3 děti, nebo je-li pečováno alespoň o jedno dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo ve stupni III (těžké závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost),
- 20 000 Kč, jde-li o osobu v evidenci (pěstoun na přechodnou dobu), a to i v případě, že nepečuje o žádné dítě.

Pokud má osoba v evidenci svěřeno do jiné péče, než je péstounská péče na přechodnou dobu, další dítě, odměna péstouna se zvyšuje o 6 000 Kč. Za každé další dítě svěřené do péče

osoby pečující se odměna pěstouna zvyšuje o polovinu částky uvedené v 1 bodě. Tedy o 6 000 Kč. (Úřad práce, *Dávky pěstounské péče*, 2020)

Příspěvek při převzetí dítěte

Nárok na příspěvek při převzetí dítěte má osoba pečující, která převzala dítě do pěstounské péče. Tento příspěvek se vyplácí jednorázově. (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, vzpp, ČR, 1999)

Výše příspěvku při převzetí dítěte činí, jde-li o dítě ve věku:

- do 6 let, 8 000 Kč,
- od 6 let do 12 let, 9 000 Kč,
- od 12 let do 18 let, 10 000 Kč. (Úřad práce, *Dávky pěstounské péče*, 2020)

Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla

Nárok na tento příspěvek vzniká osobě pečující, která má v pěstounské péči minimálně 3 děti, pokud koupila osobní motorové vozidlo nebo zajistila potřebnou celkovou opravu motorového vozidla a toto vozidlo nepoužívá pro výdělečnou činnost. Částka příspěvku na zakoupení motorového vozidla činí 70 % pořizovací ceny motorového vozidla nebo prokázaných výdajů na opravy, nanejvýš však 100 000 Kč. Využití příspěvku na zakoupení motorového vozidla je osoba pečující povinna prokázat do 6 měsíců od jeho poskytnutí; pokud tento příspěvek nepoužila k zakoupení motorového vozidla, je povinna příspěvek vrátit. (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, vzpp, ČR, 1999)

Příspěvek při ukončení pěstounské péče

Podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, vzpp, má na tento příspěvek nárok fyzická osoba, která byla ke dni dovršení plnoletosti v pěstounské péči. Tento příspěvek se vyplácí jednorázově a pouze jednou. Výše tohoto příspěvku je 25 000 Kč. (ČR, 1999)

Společná pěstounská péče manželů

Při společné pěstounské péči manželů přísluší dávka pěstounské péče jen jednomu z manželů určenému na základě dohody manželů. Nedohodnou-li se manželé, určí příslušná krajská pobočka Úřadu práce, kterému z manželů se dávka pěstounské péče přizná. (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, vzpp, ČR, 1999)

2 INSTITUT DOPROVÁZENÍ

Doprovázení je služba, která je poskytována pěstounským rodinám. Tvoří ji soubor služeb, které jsou definovány v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, vzpp. Termín doprovázení není jako takový definován zákonem, přesto se pro tento druh podpory vžil. (Pazlarová, 2016)

Doprovázení má zejména podpůrnou funkci, na rozdíl od kontroly, kterou má ve své kompetenci orgán sociálně právní ochrany dětí. *Pouze rovnováha mezi kontrolní a podpůrnou složkou může zajistit kvalitní péči. Spolupráce OSPOD a doprovázejících organizací je pro zajištění kvalitní péče nezbytná. Oddělení podpůrné a kontrolní funkce je pro zajištění rovnováhy klíčové.* (Pazlarová, 2016)

Primárním principem doprovázení je podpora náhradní rodiny a jejích členů. Má zejména formu konzultací, poradenství, sdílení, podpory, náhledu a vedení pěstounů, popř. dohledu nad pěstounskou rodinou. V rámci doprovázení se pracuje nejen se svěřenými dětmi do pěstounské péče, ale také s pěstouny a případně jejich vlastními dětmi. (Šustrová, Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2018)

Doprovázení pěstounských rodin je dlouhodobý proces, při kterém dochází k pravidelnému a opakovanému kontaktu klíčového pracovníka s pěstounskou rodinou a probíhá po celou dobu výkonu PP. Jedním z hlavních cílů doprovázení je pomoci rodině vytvořit stabilní a bezpečné prostředí pro dítě a podporovat pěstouny tak, aby za všech okolností dokázali zabezpečit v nejvyšší možné míře zájem dítěte. (Děti patří domů, *Manuál klíčového pracovníka*, 2013)

Dle Pazlarové (2016) je doprovázení vnímáno v kontextu podpory, nikoli kontroly či dozoru. Klíčový pracovník zastává v rodině roli „přítele“, je rodině nablízku, sdílí s nimi každodenní starosti, problémy i radosti. Vztah klíčového pracovníka s pěstounskou rodinou je založen na důvěře a vzájemném respektu. Navázat takový vztah v případě doprovázení OSPOD prakticky nereálný. Sociální pracovník OSPOD by neměl být zároveň i klíčovým pracovníkem rodiny.

Termínem *doprovázení pěstounských rodin* označujeme soubor základních služeb, na které mají pěstouni nárok dané zákonem. Tento nárok se uplatňuje na základě smlouvy, kterou pěstouni uzavírají s pověřeným subjektem. (Virtuální knihovna NRP, *Doprovázení pěstounských rodin*, Vančáková, nedatováno)

Dle Pazlarové (2016) je doprovázení *komplexní proces sestávající se z řady služeb a činností, které mají podpořit dítě, pěstouny i rodinu jako celek. Spolupráce celého týmu kolem dítěte (pěstouni, OSPOD, doprovázející organizace, další odborníci) by měla vést ke zkvalitnění péče o děti, které v náhradních rodinách vyrůstají.*

Pro výkon službu Doprovázení je zapotřebí získat pověření dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí v následujících činnostech:

- uzavírat dohody o výkonu pěstounské péče,
- poskytovat osobě pečující, s níž uzavřely dohodu o výkonu pěstounské péče, výchovnou a poradenskou péči při výkonu pěstounské péče a sledovat výkon pěstounské péče; pokud osoba pečující o tuto službu požádá, je pověřená osoba povinna výchovnou a poradenskou péči poskytnout. (ČR, 1999)

Pověřené osoby jsou povinny se řídit při výkonu sociálně-právní ochrany standardy kvality sociálně-právní ochrany, které jsou kritérii určujícími úroveň kvality poskytování sociálně-právní ochrany. (Semerádová a kol., 2011)

Nejčastěji se jedná o neziskové organizace, které získaly pověření k výkonu sociálně-právní ochranně od krajského úřadu. (Pazlarová, 2016)

2.1 Dohoda o výkonu pěstounské péče

Dohodu o výkonu pěstounské péče upravuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, vzpp. Vymezuje postavení pěstounů a dětí v pěstounské péči. Účelem dohody je definovat rozsah podpory rodinám, zvyšování kvality pěstounské péče a ambice zvýšit úroveň profesionalizace pěstounů. (Pazlarová, 2016)

Dohoda je smluvní forma spolupráce mezi pěstounskou rodinou a pověřenou osobou, která má zajišťovat podporu a poskytování služeb. Na dohodu o výkonu PP mohou navazovat další dokumenty, které nejsou její součástí. (Pazlarová, 2016)

Dohoda o výkonu pěstounské péče je veřejnoprávní smlouvou, proces jejího uzavírání se řídí nejen zákonem o sociálně-právní ochraně dětí, ale i správním řádem. (MPSV, Dohody o výkonu pěstounské péče, 2019)

Mít uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče je povinností každého pěstouna. Pěstoun může dohodu uzavřít s organizací nebo institucí, dle svého zvážení. Vybraná organizace nebo instituce se stává hlavním poskytovatelem služeb, na které

má pěstoun právo a také dohlíží na povinnosti, které musí pěstouni plnit. Jedna rodina může mít uzavřenou vždy jen jednu dohodu, bez ohledu na počet svěřených dětí do PP. Dohoda o výkonu PP se uzavírá vždy písemně. (Skleněnka, z.s., *Dohoda o výkonu pěstounské péče*, 2020)

Dohodu o výkonu pěstounské péče mohou uzavírat obecní úřady s rozšířenou působností, obecní úřady, krajské úřady a pověřené osoby. Pěstouni mají povinnost do 30 dnů od převzetí dítěte do pěstounské péče uzavřít Dohodu o výkonu PP s některým z poskytovatelů této služby. (MPSV, *Dohody o výkonu pěstounské péče*, 2019)

Obsahem dohody je jasné vymezení stran, mezi kterými je dohoda uzavíraná. Současně by dohoda měla obsahovat informace, jak bude fungovat vzájemná spolupráce. V dohodě jsou uvedeny potřebné kontakty na zúčastněné strany, kontaktní údaje musí být v případě potřeby aktualizovány. Součástí dohody je i ponaučení o tom, za jakých případů či okolností je možné ukončení spolupráce a rozvázání dohody. Ministerstvo práce a sociálních věcí poskytuje vzorovou podobu dohody. Tuto vzorovou dohodu si mohou pověřené osoby upravit na základě svých vnitřních předpisů a standardů kvality. Základem dohody ale zůstává uvedení práv a povinností, jak pro pověřenou osobu, tak pro pěstouna. (MPSV, *Dohody o výkonu pěstounské péče*, 2019)

Subjekt, se kterou pěstoun uzavře dohodu, pak dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, vzpp, musí zabezpečit (ČR, 1999):

- návštěvu v pěstounské rodině minimálně jednou za dva měsíce,
- alespoň 14 dní péče o děti, kdy pěstouni mohou čerpat volno na odpočinek,
- alespoň 24 h bezplatného vzdělávání pro oba pěstouny,
- v případě zájmu zabezpečit odbornou péči minimálně jednou za půl roku,
- pomoc s asistovaným kontaktem s biologickými rodiči dítěte,
- dohled nad výkonem pěstounské péče,
- zaslání jednou za 6 měsíců zprávu příslušnému OSPOD (pokud provázející organizace není přímo OSPOD).

V dohodě o výkonu pěstounské péče musí být uvedeny podrobnosti ohledně práv a povinností pěstouna. Uzavřená dohoda musí být v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte (dále jen IPOD). Při tvorbě IPOD se musí dbát na zájmy a individuální

potřeby dítěte i pečujících osob. IPOD vypracovává příslušná sociální pracovnice dítěte z OSPOD. (Macela, 2013)

Individuální plán ochrany dítěte vychází z výsledků komplexního hodnocení rodiny a dítěte. Je nutné, aby byl sestaven realisticky s ohledem na určené cíle a s ohledem na způsoby jejich dosažení. Především s ohledem na dostupnost a kapacitu služeb, které budou za účelem jejich naplnění potřebné. Do procesu plánování je zapotřebí zapojit všechny členy rodiny, včetně dětí. Nutné je, motivovat rodinu tak, aby samy formulovaly a plány na zajištění bezpečnosti a rozvoje dětí. (Pemová, Ptáček, 2012)

Individuální plán ochrany dítěte slouží zejména:

- *k definici příčin ohrožení dítěte,*
- *ke stanovení opatření na ochranu dítěte,*
- *k poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte,*
- *k přijetí opatření na posílení funkcí rodiny.* (Pemová, Ptáček, 2012)

OSPOD je povinen zpracovat plán ochrany dítěte na základě provedeného vyhodnocení, ve kterém stanoví jednotlivé cíle směřující k ochraně dítěte, naplňování zjištěných a nedostatečně zajištěných potřeb dítěte a odstranění příčin jeho ohrožení. Kvalita IPOD je přímo závislá na kvalitě vyhodnocení. Obsah individuálního plánu ochrany dítěte je stanoven dle vyhlášky č. 473/2012 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona o SPOD. (Středočeský kraj, *Základní informace o vyhodnocování situace dítěte a IPOD*, 2018)

Zánik dohody

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, vzpp, udává, že dohoda o výkonu PP zaniká dnem, kdy skončí pěstounská péče. Tedy nejpozději v den, kdy poslední svěřené dítě dosáhne zletilosti nebo pokud je osoba vyřazená z evidence osob, které mohou provádět PP. (ČR, 1999)

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, vzpp, udává, že *obecní úřad, obecní úřad obce s rozšířenou působností, krajský úřad nebo pověřená osoba mohou vypovědět dohodu o výkonu pěstounské péče jen:*

- *pro závažné nebo opakované porušování povinností, ke kterým se osoba pečující/v evidenci zavázala v dohodě o výkonu pěstounské péče,*
- *pro opakované maření sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče,*

- *pro odmítnutí přijetí dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu bez vážného důvodu na straně osoby v evidenci. (ČR, 1999)*

Pěstouni mohou dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, vzpp, mohou dohodu vypovědět kdykoli a bez udání důvodu. (ČR, 1999)

2.2 Práva a povinnosti pěstounů

Práva a povinnosti pěstounů upravuje Občanský zákoník (č. 89/2012 Sb.) a zákon o sociálně-právní ochraně dětí (č. 359/1999 Sb.). Práva a povinnosti pěstounů musejí být vymezeny v dohodě o výkonu pěstounské péče.

Práva a povinnosti, které vyplývají z občanského zákoníku:

Rodiče, jejichž dítě bylo svěřeno do pěstounské péče, ze zákona svá práva a povinnosti neztrácejí. Dítě je ale vychovááno pěstounem. Pěstoun soudním rozhodnutím získává práva a povinnosti podobná těm, která zákon dává rodičům. Ani dítě ani rodič ale neztrácejí právo vzájemného kontaktu, jinak by byli zbaveni možnosti nejen využívat svá práva, ale i plnit své vzájemné povinnosti. (Striová, Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče, 2015)

Novela občanského zákoníku stanovuje:

- Rodiče mají vůči dítěti povinnosti a práva vyplývající z rodičovské odpovědnosti, s výjimkou práv a povinností, které zákon stanoví pěstounovi, ledaže soud z důvodů hodných zvláštního zřetele rozhodne jinak.
- Rodiče mají vyživovací povinnost a jsou zákonnými zástupci, rozhodují tedy o podstatných záležitostech dítěte, jako je volba školy nebo povolání, a spravují jeho majetek.
- Rodiče mají právo na informace o dítěti (ledaže soud z důvodů hodných zvláštního zřetele rozhodne jinak).

- **Právo pěstouna na osobní péči o dítě**

Dle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, má pěstoun povinnost a zároveň právo osobně a řádně pečovat o svěřené dítě v rámci svých kompetencí. (ČR, 2012)

Právo a zároveň povinnost pěstouna o dítě osobně pečovat je základem pěstounské péče. Pěstounovo právo je mít dítě u sebe a poskytovat mu každodenní péči a ochranu. Má-li pěstoun toto právo, nemůže mu dítě nikdo odebrat. Ani biologičtí rodiče dítěte.

Ti mohou dítě převzít zpět do své péče jen na základě rozhodnutí soudu. (Dohnalová, Asociace poskytovatelů sociálních služeb, 2018)

Dle Dohnalové (Asociace poskytovatelů sociálních služeb, 2018) se osobní péče chápe jako péče, jakou věnují rodiče svým vlastním dětem. *Jedná se o osobní, každodenní péče o zdraví dítěte, jeho tělesný, zdravotní, citový, rozumový a mravní vývoj.* Obsahuje rozhodování o dítě v okruhu osobní péče a pěstoun nemůže tuto péči přenést na jinou osobu. Pěstoun má zároveň povinnost informovat rodiče dítěte o podstatných záležitostech.

- **Právo vykonávat přiměřená práva a povinnosti rodičů**

Pěstounská péče dočasně nahrazuje osobní péči rodičů, pěstouni proto musejí mít práva a povinnosti rodičů, která jsou nutná pro výkon PP. Nemohou je však vykonávat v plném rozsahu ale pouze přiměřeně situaci. (Dohnalová, Asociace poskytovatelů sociálních služeb, 2018)

Dle Dohnalové (Asociace poskytovatelů sociálních služeb, 2018) občanský zákoník vymezuje tyto práva a povinnosti pěstounů, zároveň ale dává soudu pravomoc rozhodovat nad jejich rámcem. Mohou být rozšířena ale i omezena. Například z důvodů na straně rodičů (zadlužování dítěte, neznáme místo pobytu rodiče, nespolupráce, nebo naopak zlepšení podmínek na straně rodičů, které nasvědčují navrácení dítěte zpět do biologické rodiny).

- **Právo rozhodovat a zastupovat dítě v běžných záležitostech**

Pěstouni mají dle občanského zákoníku právo dítě zastupovat v běžných záležitostech. O podstatných záležitostech rozhodují rodiče, případně soud. I zde ale může soud stanovit další práva a povinnosti nad rámcem vymezených v zákoně, vyžadují-li to okolnosti. Rozsah by měl být přesně definován, aby bylo jasné, jaká práva náleží rodiči a jaká pěstounům. *Ze zákona náleží rodiči výchova dítěte v širším slova smyslu, má právo na osobní styk s dítětem, právo na zajištění jeho výchovy a vzdělávání, zastupuje ho a spravuje jeho jmění v podstatných záležitostech, má právo požadovat dítě zpět do své péče.* Aby bylo pro rodiče možné tyto své povinnosti zastávat, má pěstoun povinnost rodiče o podstatných věcech rodiče informovat. Vyžaduje-li to zájem dítěte, může soud toto právo rodičům omezit či zrušit úplně. (Dohnalová, Asociace poskytovatelů sociálních služeb, 2018)

Dohnalová (Asociace poskytovatelů sociálních služeb, 2018) také uvádí, že názory, kdy pěstouni potřebují souhlas zákonného zástupce, jsou různé v teorii i v praxi. Rozdílné názory najdeme mezi soudy, lékaři, úřady, kraji i okresy. Nejčastější okruh záležitostí,

kteřé pěstouni řeší, jsou pak zdravotní otázky, vydání cestovního pasu, vzdělávání dítěte, jmění dítěte, změna jména a příjmení dítěte.

Vyžadují-li to okolnosti, vymezí další povinnosti a práva pěstounů soud. Soud může ve svém rozhodnutí zmocnit pěstouny např. k vyřizování cestovních a osobních dokladů, výběru zdravotnických a školských zařízení, přihlášení trvalého bydliště, uzavírání smluv o stavebním spoření a pojištění ve prospěch nezletilých dětí svěřených do pěstounské péče. Dále je možné pěstouny zmocnit k vyslovení souhlasu k provedení případných vyšetřovacích a léčebných výkonů včetně operativních u nezletilých dětí. *Práva a povinnosti rodičů ve vztahu k dítěti tak existují vedle práv a povinností pěstounů a často se v různé míře překrývají.* (Striová, Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče, 2015)

Striová (Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče, 2015) udává, že mohou nastat případy, kdy se zájem dítěte může dostat do rozporu s právy rodičů. V této situaci se dává přednost zájmu dítěte. Zákonná úprava nemůže zahrnovat a ani nezahrnuje všechny situace.

Pokud rodiče řádně nevykonávají rodičovské povinnosti vůči svým dětem (např. dlouhodobě nespolupracují, o děti se nezajímají, jsou nezvěstní), je možné požádat soud o zbavení či omezení rodičovské zodpovědnosti. Potom se pěstouni stávají poručníky dítěte. (Striová, Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče, 2015)

Práva a povinnosti vycházející ze zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, vzpp:

Šilhánková (Asociace poskytovatelů sociálních služeb, 2018) uvádí, že práva a povinnosti, která vyplývají ze zákona o sociálně-právní ochraně dětí, jsou velmi úzce napojena na plnění povinností v rámci poskytování náhradní rodinné péče. Práva a povinnosti pěstounů můžeme vnímat jako služby, na které mají pěstouni nárok.

- **Povinnost uzavřít Dohodu o výkonu pěstounské péče**

Dohodě o výkonu pěstounské péče se v této práci podrobně věnujeme v kapitole 2.2. Dohoda o výkonu pěstounské péče

- **Povinnost zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě**

Pěstouni mají povinnost zvyšovat si své znalosti a dovednosti v oblasti výchovy, péče o dítě a dalších tématech, které rozšiřují jejich znalosti a jsou pro ně prospěšná. V minimálním rozsahu 24 hodin za 12 měsíců. (Skleněnka, z.s., *Práva a povinnosti*, 2020)

Vzdělávání má především zvyšovat kompetence pěstounů v péči o děti, jak obecně, tak dle individuálních potřeb svěřených dětí. Tato povinnost je spojena s právem na zprostředkování nebo zajištění bezplatné možnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti ze strany doprovázejícího subjektu. (Šilhánková, Asociace poskytovatelů sociálních služeb, 2018)

- **Povinnost umožnit sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče a spolupracovat s pověřenými osobami**

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí ukládá pěstounům povinnost spolupracovat se zaměstnanci pověřených subjektů. (Zákon č. 359/1999 Sb., ČR, 1999)

Klíčový pracovník organizace, se kterou má pěstoun uzavřenou dohodu o výkonu PP, sleduje naplňování práv a plnění povinností vyplívajících z dohody. Zaměřuje se především na to, zda nepotřebují pomoc či poradenství, zabezpečuje a koordinuje potřebné služby. Setkávání pěstounů s klíčovým pracovníkem nemusí být vždy realizováno v domácnosti pěstouna, vzájemný kontakt může probíhat například na vzdělávacích kurzech, sídle organizace apod. Osobní kontakty jsou realizovány dle potřeb pěstounské rodiny, mini však jednou za 2 měsíce. (Striová, Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče, 2015)

Vývoj dítěte zároveň sleduje i příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí. Pracovníci úřadu mají povinnost navštěvovat rodinu v souladu se zájmem dítěte, nejméně však jednou za 6 měsíců. OSPOD má povinnost vytvářet individuální ochrany dítěte, sledovat jeho plnění a vyhodnocovat situaci dítěte. (Šilhánková, Asociace poskytovatelů sociálních služeb, 2018)

Sledování, jak je plněna dohoda o výkonu pěstounské péče je nejvýraznější kontrolní mechanismus. (Pazlarová, 2016)

- **Povinnost udržovat, prohlubovat a rozvíjet vztah dítěte s biologickou rodinou**

Pěstoun má povinnost, na základě souladu s individuálním plánem ochrany dítěte, udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami blízkými, především s rodiči. Umožnit dítěti styk s jeho biologickou rodinou. Pokud soud nestanoví jinak. Netýká se to pouze osobních kontaktů dítěte s biologickou rodinou. Dítě má právo na poskytnutí informací o jeho rodině formou, která je přizpůsobena jeho věku a vyspělosti. Na tuto povinnost se váže právo na poskytnutí pomoci a podpory ze strany doprovázející

organizace. Ať už je to právo na zajištění psychologické či terapeutické pomoci, či právo na zajištění prostor pro setkání dítěte s jeho rodiči a na zajištění asistence třetí osoby, je-li toho třeba. (Skleněnka, z.s., *Práva a povinnosti*, 2020)

- **Právo na poskytnutí trvalé nebo dočasné pomoci při zajištění osobní péče o svěřené dítě**

Pěstouni mají právo na podpůrné služby, hrazené ze státního příspěvku. Jde o odlehčovací pomoc, která se poskytuje pěstounům v zákonem vymezených situacích. Jedná se například o dobu, po kterou je pěstoun v pracovní neschopnosti, doba po kterou se pěstoun stará o osobu blízkou (ošetřování nemocného člena rodiny a péče o dítě mladší 10 let a dalších důvodů, které jsou stanoveny v zákoně o nemocenském pojištění). Dále při narození dítěte, při vyřizování nezbytných osobních záležitostí, při úmrtí blízké osoby, či pro vyřizování nutných úředních (soudních) záležitostí. (Praktický průvodce doprovázením pěstounské péče, 2015)

Účelem je zabezpečit péči o dítě v době, kdy pěstoun nemůže krátkodobě o dítě pečovat. Může jít o dobu několika hodin nebo dnů, událost může být jednorázová nebo se periodicky opakovat. (Dohnalová, Asociace poskytovatelů sociálních služeb, 2018)

- **Právo na poskytnutí pomoci se zajištěním celodenní péče**

Zde se také jedná o určitý druh odlehčovací služby, kdy má pěstoun nárok na 14 dní „dovolené“ v průběhu jednoho kalendářního roku, má-li v péči dítě starší dvou let. (Praktický průvodce doprovázením pěstounské péče, 2015)

Zákon umožňuje pěstounům právo na oddech od nepřetržité náročné péče. V zákoně je vymezené minimum 14 dnů, v dohodě o výkonu pěstounské péče, může být stanovana delší doba. Pěstouni mohou tento čas využít libovolně (na studium, dovolenou, lázně, dětský tábor, lyžařský kurz apod.). Respit lze i po kratších úsecích. Čerpání této služby je hrazeno ze státního příspěvku. (Dohnalová, Asociace poskytovatelů sociálních služeb, 2018)

- **Právo na zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci**

Odborná podpora je určena jak pro pěstouny a další členy rodiny, tak i pro samotné svěřené dítě. Nárok na zprostředkování odborné pomoci je zákonem stanoven v minimální hranici alespoň 1 krát za šest měsíců. (Skleněnka, z.s., *Práva a povinnosti*, 2020)

Jedná se o zajištění podpory a pomoci při řešení obtížných či problematických situací, které souvisejí s péčí o svěřené dítě. Je zřejmé, že pěstounská rodina je příjemcem řady dalších služeb, kdy se může jednat o služby sociální, školské či zdravotní. Služby, které spadají do spektra „doprovodných“ služeb při výkonu pěstounské péče by měly být zaměřeny především na otázky identity svěřeného dítěte, zpracování ztráty a traumat, vztahy dítěte s pečující osobou, vlastními rodiči a dalšími blízkými osobami, výchovné a další potřeby svěřeného dítěte apod. (Praktický průvodce doprovázením pěstounské péče, 2015)

Dle Dohnalové (Asociace poskytovatelů sociálních služeb, 2018) děti svěřené do pěstounské péče mají většinou komplikovanou rodinnou historii, mohou být traumatizované, mohou mít specifické výchovné nebo zdravotní problémy. Právo na odbornou pomoc cílí jak na pěstouny, tak i celou jeho rodinu a svěřené dítě. Odborná pomoc nemusí být jen psychologická nebo terapeutická. Může se jednat i o poradenství a pomoc na nejrůznější témata dle potřeb rodiny. Minimální rozsah poradenství stanovuje vyhláška MPSV č. 473/2012 Sb., podle které se pěstounům poskytují nebo zprostředkovávají tyto formy podpory.

Může se jednat například o následující okruhy pomoci (Vyhláška č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí, vzpp, ČR, 2012)

- řešení sociálních nebo psychických problémů,
- řešení problémů souvisejících s péčí o dítě, zdravím dítěte a s výchovou dítěte,
- zabezpečení péče o dítě se zdravotním postižením,
- využívání sociálních služeb,
- v období po přijetí dítěte do rodiny osoby pečující
- v období návratu svěřeného dítěte do původní rodiny,
- při přípravě svěřeného dítěte na odchod z náhradní rodinné péče
- při jednání s rodiči nebo jinými osobami blízkými dítěti a při udržování a rozvíjení kontaktů dítěte s rodiči nebo jinými osobami blízkými.

Tyto služby zajišťují doprovodné organizace pěstounským rodinám vlastními nebo externími odborníky. Spektrum služeb je velmi široké. Služby by měly souviset s výkonem

pěstounské péče a svěřenými dětmi. Jednotlivé doprovodné organizace se od sebe odlišují způsobem doprovázení a způsobem jakým tyto služby poskytují. (Pazlarová, 2016)

- **Právo na zprostředkování nebo zajištění bezplatné možnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě**

Právo na zprostředkování bezplatného vzdělávání navazuje na zákonnou povinnost pěstouna zvyšovat si kvalifikaci v oblasti péče o dítě v rozsahu 24 hodin během 12 kalendářních měsíců. (Novotná a kol., 2016)

Konkrétní forma realizace vzdělávání pěstounů je zakotvena v dohodě o výkonu pěstounské péče. (Dohnalová, Asociace poskytovatelů sociálních služeb, 2018)

Rozsah znalostí a dovedností v oblasti péče o dítě určuje vyhláška MPSV č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí, vzpp. Vyhláška vymezuje obsah, zaměření a způsob jakým si mají pěstouni zvyšovat znalosti a dovednosti. Vyhláška blíže vymezuje vzdělávací okruhy. Konkrétní podoba realizace vzdělávání pěstounů je ale specifikována v dohodě o výkonu pěstounské péče. Jen ta totiž může reagovat na individuální potřeby rodiny. (Novotná a kol., 2016)

Dle vyhlášky č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí, vzpp se má vzdělávání zaměřovat na získávání nových informací, dovedností a schopností v péči o dítě. Mezi vzdělávacími okruhy témat jsou např. péče o specifické skupiny dětí, zejména péče o děti jiného etnika, děti se zdravotním postižením, děti, které zažily týrání, zneužívání, či zanedbávání, zvládání krizových situací, návrat dítěte do původní rodiny nebo přechod do náhradní rodiny, odchod z náhradní rodinné péče. (Dohnalová, Asociace poskytovatelů sociálních služeb, 2018)

Dle Novotné a kol. (2016) je bližší vymezení konkrétní podoby vzdělávacího kurzu nebo programu na individuální dohodě mezi pěstounem a doprovázejícím subjektem.

Pěstounská rodina se při péči o dítě musí, kromě běžných záležitostí, které jsou v rodinách běžné, vypořádat i s velmi specifickými problémy a situacemi dle nároků svěřeného dítěte. Proto možnost získat informace a naučit se, jak řešit nejrůznější nestandardní situace je pro pěstouny nenahraditelná. Zároveň je to v zájmu dětí, aby vyrůstaly v rodinách, které budou kompetentní a vnímavé vůči jejich potřebám. Vzdělávání pěstounů v oblastech, které vycházejí z individuálních specifik, charakteristik a potřeb dítěte je současně jeden z **nástrojů** k zajištění příznivého prostředí, které dítěti poskytuje dostatek porozumění a může najít adekvátní řešení jeho problémů. (Novotná a kol., 2016)

Témata vzdělávání mají vždy být orientována na potřeby rodiny a zároveň rozvíjet rodičovské a výchovné kompetence pěstounů. Aby vzdělávání bylo efektivní a plnilo svou funkci, je nezbytná tvorba *vzdělávacího plánu rodiny*. (Pazlarová, 2016)

Vzdělávací plán je dokument, který s pěstouny sestavuje klíčový pracovník doprovázející organizace. Obsahuje okruhy, které klíčový pracovník a pěstouni společně stanoví jako podstatné pro rozvoj kompetencí pěstouna. Zároveň by měl reagovat na předchozí zkušenosti pěstounů a odpovídat specifickým potřebám přijatých dětí. Obvykle se sestavuje na jeden rok. Při tvorbě vzdělávacího plánu je vhodné zohlednit i formu vzdělávání, která rodině vyhovuje. (Pazlarová, 2016)

Cílem povinného vzdělávání pěstounů je zvyšování kompetencí v péči o dítě v PP. *Obsahem vzdělávacích aktivit jsou témata, která se vztahují k pěstounství, náhradní rodinné péči. Důležitou oblastí jsou témata zaměřená na potřeby pěstounů, prevence syndromu vyhoření, komunikaci v rodině nebo možnosti terapie. Okruhy vzdělávání mohou být i úzce specifická, například na fetální alkoholový syndrom, poruchy autistického spektra, právní aspekty pěstounské péče, realizaci pěstounské péče v jiných zemích, zkušenosti dospělých, kteří vyrůstali v PP, romskou problematiku, poruchy attachmentu a další hluboká poškození, psychiatrické poruchy a poruchy osobnosti, závislosti, apod.* (Zezulová, Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče, 2015)

Dle Pazlarové (2016) klíčový pracovník na základě vyhodnocení potřeb dítěte a pěstounů vybere vhodná témata. Doprovázející organizace většinou zajišťují své vlastní vzdělávací akce. Pokud nabízená témata nevyhovují potřebám rodiny, je možné zprostředkovat vzdělávání u jiného subjektu. Například specifická školení, která mají v nabídce odborná centra a která se danou problematikou zabývají. Jelikož se témata často opakují, je těžké pěstouny dostatečně motivovat k účasti na vzdělávání. Proto doprovázející organizace pořádají setkání, kde formou moderované diskuze pěstouni mohou sdílet své zkušenosti a příběhy. Stále oblíbenějšími se stávají i supervizní setkání.

V současné době existuje široká nabídka vzdělávání pro pěstouny. Formy vzdělávacích aktivit mohou být různé. Nejrozšířenější je **prezenční forma výuky**. Ta probíhá formou seminářů buď ve všední den, nebo v sobotu. Více oblíbenějšími se stávají **víkendové pobyty s doprovodným programem pro děti**. Díky nim mohou vznikat přátelské vazby mezi rodinami, vzájemná podpora a sdílení. Je to velmi efektivní forma vzdělávání. Je však organizačně a finančně náročnější. Vzdělávání může probíhat i **formou samostudia**

literatury nebo **e-learningovým vzděláváním**. (Lusková, Asociace poskytovatelů sociálních služeb, 2018)

Dle Pazlarové (2016) je samostudium méně využívanou formou. Je potřeba klást důraz na vhodný výběr doporučené literatury a posoudit schopnost pěstounů těžit z této formy vzdělávání.

Dle Zezulové (Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče, 2015) můžou mít vzdělávací akce mnoho podob:

- vzdělávací odpoledne/dopoledne (mohou být pravidelná),
- jednodenní vzdělávací seminář,
- víkendové vzdělávací semináře či workshopy,
- interaktivní skupiny,
- svépomocné skupiny a diskusní kluby,
- rodinné pobyty se vzděláváním,
- individuální vzdělávání.

Pazlarová (2016) uvádí, že především pěstouni – prarodiče a pěstouni se školou povinnými dětmi, preferují dopolední setkávání v délce maximálně 3-4 hodiny. Hlavním důvodem je kratší časový úsek, který jsou schopni zvládnout, případně školení v průběhu výuky dětí. Naopak pěstouni, kteří pracují, obvykle více vyhovují víkendové vzdělávací pobyty, kdy si mohou splnit více hodin najednou. Benefitem této formy vzdělávání je pak zajištěný program pro děti.

Dále Pazlarová (2016) poukazuje na skutečnost, že i pro klíčové pracovníky je víkendová forma vzdělávání přínosnější. Oceňují především možnost komunikace s celou rodinou mimo domov. Pro pěstouny je pak příjemnou součástí pobytu možnost načerpat nové síly a sdílet zkušenosti s ostatními rodinami. Rodiny jsou vytrženy z koloběhu všedních povinností a její členové na sebe mají více času, díky tomu je tato forma vzdělávání více intenzivní.

Poměrně specifickou skupinu tvoří příbuzenští pěstouni, především pak prarodiče. Jelikož tito pěstouni neprocházejí odbornými přípravami, je pro ně povinné vzdělávání příležitost k doplnění informací, které klasičtí pěstouni získají na přípravách. Tito lidé jsou o celou generaci starší, z čehož vyplývá i odlišná potřebnost vzdělávání. Hlavními tématy

jsou například kontakty s biologickou rodinou dítěte, identita dítěte, vlastní motivace k pěstounství, vývojová psychologie dítěte, téma ztráty, práce s traumatem atd. Cílem vzdělávání příbuzných pěstounů by mělo být předání důležitých informací citlivou a přijatelnou formou. Pro některé prarodiče je nejpřijatelnější skupinová forma vzdělávání (například v rámci klubu). (Zezulová, Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče, 2015)

Pazlarová (2016) uvádí, že je důležité, aby doprovázející organizace spolupracovaly s externími odborníky a umožňovaly pěstounům absolvování školení u jiných subjektů. Zároveň není vhodné, aby klíčový pracovník, který rodinu doprovází i sám rodinu školil a poskytoval supervizi.

- **Právo na pomoc při zabezpečení kontaktu dítěte s jeho rodiči a dalšími blízkými osobami**

Toto právo je opět spojeno s povinnostmi pěstouna, a to udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména rodiči, a povinnost udržovat styk rodičů s dítětem. Jde o jednu z nejpodstatnějších forem pomoci. Pomoc může být prováděna například formou přípravy dítěte, jeho rodičů či členů náhradní rodiny na vzájemný kontakt, zabezpečení vhodného místa osobního styku, doprovázení při tomto setkání (asistovaný kontakt) atd. (Skleněnka, z.s., *Práva a povinnosti*, 2020)

Dle zákona o sociálně-právní ochraně dítěte musí být vždy styk s osobami blízkými, především s rodiči v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte. (ČR, 1999)

Dle Pazlarové (2016) je kontakt dítě v pěstounské péči s biologickými rodiči jedna z nejcitlivějších oblastí doprovázení. Mnoho pěstounů má k těmto kontaktům nedůvěru. Pozice klíčového pracovníka je zde tedy důležitá především díky jeho neutralitě. Může pomoci s ujednáním termínů a pravidel setkávání, či může být u kontaktů přítomen v rámci asistovaného kontaktu. V případě, že pěstouni zvládají kontakty s biologickou rodinou dítěte bez konfliktů, není asistence nutná. Je však důležité kontakty monitorovat a vyhodnocovat je, jak s pěstouny, tak s dětmi.

Výše uvedené práva a povinnosti vyplývají ze zákonů. V dohodě o výkonu pěstounské péče mohou být ale zakotveny i další služby. Další služby mohou být v dohodě uvedeny, ale nemusejí být využívány a nevzniká na ně automatický nárok. (Pazlarová, 2016)

Pazlarová (2016) uvádí příklady dalších služeb pro pěstouny:

- Klubová setkání náhradních rodin,
- svépomocné skupiny náhradních rodin,
- setkávání dětí vyrůstajících v náhradních rodinách,
- relaxační pobyty pro náhradní rodiny,
- supervize pro osoby pečující/v evidenci,
- další...

V současnosti značnou část služeb poskytovaných náhradním rodinám a samotným dětem zajišťují osoby pověřené k výkonu sociálně-právní ochrany, postupně se ale rozvíjí i služby poskytované státními institucemi. Jedná se například o poradenství v otázkách výchovy přijatých dětí, psychologicko-terapeutickou pomoc, asistovaný kontakt s biologickou rodinou dítěte, kluby náhradních rodin, pomoc při práci na knize života apod. (Bubleová, 2013)

Náhradní rodiny se při výchově svěřených dětí potýkají se zcela specifickými situacemi. Odborníci na náhradní rodinnou péči mohou pěstounům pomoci tyto situace lépe pochopit a ošetřit. Postupně se i v České republice vytváří síť odborných služeb pro náhradní rodiny. (Bubleová, 2013)

Dle Matouška (2017) je zásadní odborné poradenství, respitní služby a vzdělávání pěstounů. Velmi přínosná se jeví i podpora formou supervizí. *Týmová spolupráce s dalšími odborníky přináší pěstounům úlevu a pocit, že nejsou na řešení situace sami, že se mají na koho obrátit a pomoc je dosažitelná.*

3 KLÍČOVÝ PRACOVNÍK

V poslední kapitole teoretické části této práce jsme se zaměřili na charakteristiku klíčového pracovníka, který pracuje s pěstounskou rodinou. Klíčový pracovník, je pro pěstounské rodiny nepostradatelným prvkem. Především z důvodu, že je to právě on, kdo udržuje pravidelný a těsný kontakt s celou pěstounskou rodinou. Vymezili jsme definici klíčového pracovníka, potřebné vzdělání, které pracovník potřebuje pro výkon svého povolání, dále jsme uvedli kompetence a dovednosti, které by pracovník měl ovládat. V další části kapitoly jsme popsali vztah mezi klíčovým pracovníkem a pěstounskou rodinou. Vymezili jsme si náplň práce klíčového pracovníka a jeho povinnosti v rámci práce s pěstouny. Charakterizovali jsme roli klíčového pracovníka v pěstounské rodině.

Zákon nepoužívá termínu „klíčový pracovník“, ale termín „zaměstnanec pověřené osoby“, v praxi je ovšem termín „klíčový pracovník“ zaveden.

3.1 Definice a vymezení klíčového pracovníka

Bicková (2011) definuje klíčového pracovníka jako pracovníka, jehož hlavním úlohou je koordinovat služby poskytované konkrétnímu uživateli, aktivně si všimnout jeho potřeb a spokojenosti, hájit jeho zájmy.

Dále Bicková (2011) specifikuje obecnější předpoklady pomáhajících pracovníků, především předpoklad komunikačních dovedností, kdy zmiňuje schopnost vedení nedirektivního rozhovoru, naslouchání a přizpůsobení komunikace na úroveň klienta. Další schopnosti, kterými by měl klíčový pracovník disponovat, jsou: *týmová spolupráce, sebereflexe, zvládání rizikových situací, respektování hranic, schopnost empatie, podpora klienta při formulování potřeb a osobních cílů, porozumění situaci klienta, schopnost organizace, ale rovněž také schopnost odmítat neoprávněné požadavky a unést nepříznivou situaci klienta.*

Dle Pemové a Ptáčka (2012) by měl pracovník:

- rád pracovat s lidmi,
- mít potřebu být užitečný,
- být empatický,
- být schopen dobře zvládat stres,
- být dobrým posluchačem, umět naslouchat,

- být inteligentní,
- být praktický,
- mít smysl pro humor.

Pemová a Ptáček (2012) definují sociálního pracovníka jako někoho, kdo *dosáhl formálně předepsané vzdělání, cíleně a systematicky pracuje se svou profesní zkušeností, v praxi dodržuje standardy dobré praxe a řídí se etickými pravidly a hodnotami sociální práce*. Sociální pracovník se řadí mezi pomáhající profese.

Sociální práce v doprovázení sebou nese mnoho specifík, kterými se odlišuje od poskytování pomoci například v sociálních službách. Mnoho z principů uplatnitelných v sociálních službách zde vůbec nelze použít. Odlišnosti lze hledat už v samotném základu doprovázení, kdy se jedná o dlouhodobý vztah a kdy je také větší nárok na kontrolu klienta. Je zde nezbytná multidisciplinarita, znalost systému péče o dítě, znalost vlastních kompetencí. Je odlišně upravena mlčenlivost apod. (Oravcová a kol., 2018)

Klíčový pracovník v kontextu doprovázení je osoba pověřená k výkonu sociálně-právní ochrany dětí dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. KP dojednává s pěstounskými rodinami dohodu o výkonu PP, nabízí, poskytuje a případně zprostředkovává potřebné služby v rámci doprovázení. Současně úzce spolupracuje se sociálním pracovníkem OSPOD. (Pazlarová, 2016)

Požadavky na klíčového pracovníka

Pracovníci, kteří vykonávají službu „Doprovázení“ (tzv. klíčoví pracovníci), musí splňovat kvalifikační požadavky vyplývající ze zákona o sociálních službách a ze zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Oběma těmito zákony se řídí při přímé práci s rodinami. Vyšší právní sílu má však zákon o sociálně-právní ochraně dětí. (Semerádová a kol., 2011)

Zákon o sociálně právní ochraně dětí vymezuje požadavky na odbornou způsobilost pracovníků pověřených osob. V této souvislosti je třeba uvést, že zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách stanovuje předpoklady pro výkon sociálního pracovníka. Právní úprava v tomto zákoně je obecná, a týká se i osob, které sociálně-právní ochranu provádějí a to včetně pověřených osob. Z toho vyplývá, že musejí být splněny podmínky, které vyplývají z obou zákonů. (Novotná a kol., 2016)

Aby mohl klíčový pracovník vykonávat svou roli kompetentně, měl by disponovat určitými vědomostmi, dovednostmi a postoji, které může získávat a rozvíjet v rámci různých

vzdělávacích nebo výcvikových kurzů a také při pravidelných supervizích a intervizích. (Bicková, 2011)

Zaměstnanci pověřené osoby jsou povinni vzdělávat se v oblastech souvisejících s výkonem jejich činnosti. Doporučený rozsah dalšího vzdělávání klíčových pracovníků, činí minimálně 24 hodin za kalendářní rok. Zákon o SPOD stanovuje pro získání odborné způsobilosti zaměstnanců přímo zajišťujících sociálně-právní ochranu obdobné podmínky jako zákon o sociálních službách. Stejná pravidla proto platí i při stanovení rozsahu dalšího vzdělávání. (Standardy, 2014)

Supervize se díky novele zákona č. 359/1999 Sb., o SPOD se stala součástí standardů kvality SPOD, a tím tak jednou z povinností zaměstnavatele vůči pracovníku. Supervizi můžeme definovat jako cílené doprovázení pracovníka, který pracuje v pomáhající profesi a dává mu skrze diskuzi se supervizorem možnost sdílet své zkušenosti a zážitky. To může pracovníkovi napomoci k lepší orientaci ve své situaci, ve které se pohybuje a významně tak zmírnit jeho možné pocity zátěže a tlaku. (Oravcová, a kol., 2018)

Přestože to standardy přímo neuvádí, podporou nezávislého kvalifikovaného odborníka se rozumí supervize. Podpora nezávislého kvalifikovaného odborníka je svým zaměřením a rozsahem stanovena na základě potřeb zaměstnanců s ohledem na výkon jejich pracovní činnosti. Může být zaměřena případově (tj. na řešení konkrétních kauz klientů), ale i týmově (například v situacích, kdy se v týmu zaměstnanců objevují problémy či konflikty narušující plynulý výkon práce či vztahy na pracovišti). Kromě supervize prováděné nezávislým odborníkem zvenčí tvoří důležitý základ práce osob v pomáhajících profesích také intervizní setkávání zaměstnanců. (Kolektiv autorů, Manuál implementace standardů kvality sociálně-právní ochrany pro pověřené osoby, 2014)

Řešení a sdílení s kolegy v týmu se nazývá **Intervize**. Je to pomoc, která nabízí pracovníkům možnost hledat řešení problematických situací s pěstouny v týmu s lidmi, kteří dost možná řeší ty stejné problémy. Intervize v neposlední řadě také stmeluje kolektiv a zabraňuje případným neshodám na pracovišti. (Solařová, Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče, 2015)

3.2 Vztah klíčového pracovníka a pěstounské rodiny

Dle Matouška (2017) je úzká spolupráce klíčového pracovníka s pěstounskou rodinou zásadní. Je to jedna z možností, jak zajistit pěstounům kvalitní zázemí pro péči o traumatizované dítě. Pracovník musí bedlivě sledovat aktuální situaci a stav v pěstounské rodině. Jelikož přichází zvenčí, dokáže zaznamenat signály jejich přetížení, dříve než rodina.

Dle Kopřivy (2011), je jedním z klíčových témat ve vztahu pomáhající profesionál – klient také *hranice mezi pracovníkem a klientem*. Hranici ve vztahu mezi dvěma lidmi charakterizuje jako dělítko, které určuje rozdělení kompetencí těchto dvou lidí. Jinak řečeno, co si může každý z nich dovolit. Ne vždy vnímají účastníci vztahu toto rozdělení kompetencí stejně.

Pazlarová (2016) toto téma vnímá také jako podstatné oblast doprovázení, neboť klíčoví pracovníci mají často neformální až přátelské vztahy s pěstounskými rodinami, které doprovází. Takové vztahy jsou na jednu stranu dobrým základem pro navození důvěry, na druhou stranu mohou určitým ohrožením pro profesionalitu klíčového pracovníka.

Klíčový pracovník musí zachovávat diskrétnost a mlčenlivost. Měl by vystupovat profesionálně a znát dobře doprovázenou rodinu, současně musí respektovat rodinu a její členy. Klíčový pracovník pomáhá pěstounům naplňovat dohodu o výkonu pěstounské péče, mapuje jejich potřeby a vede o nich individuální zápisy. (Bubleová a kol., 2011)

Doprovázení je vzájemná spolupráce mezi klíčovým pracovníkem a klientem. Ten od pracovníka očekává podporu a určitou profesionalitu při řešení situací s rodinou. Klíčový pracovník musí na základě zjištěné situace a problémů v rodině zvolit vhodnou pomoc a služby. K tomu, aby takové rozhodnutí a výběr pomoci mohl zvolit, potřebuje dostatek schopností a dovedností. (Šustrová, Asociace poskytovatelů sociálních služeb, 2018)

Doprovázející pracovník je v dlouhodobém a intenzivním kontaktu s pěstounskou rodinou. Základem práce je vytvořit si důvěrný vztah. Vztah mezi klíčovým pracovníkem a pěstounskou rodinou by měl být vybudován na důvěře, upřímnosti a vzájemném pochopení. (Vávrová, 2012)

Hlavní rolí klíčového pracovníka je doprovod pěstounské rodiny. Pracovník, by měli být průvodcem, na kterého se mohou pěstouni kdykoli obrátit při jejich starostech a problémech, které řeší. Také by měl mít schopnost, díky dlouhodobému kontaktu a znalosti rodiny,

poradit v běžných i specifických situacích, např. při výchově dětí, komunikačních nedostacích v rodině a při řešení specifických obtíží přijatých dětí. Podporu od klíčového pracovníka by měli cítit všichni členové rodiny a během pravidelných návštěv by měl být v kontaktu i se svěřenými dětmi. Pracovník by měl znát aktuální i dlouhodobé potřeby dítěte a společně s pěstouny hledat způsob, jak je nejlépe naplnit, aby byly prospěšné pro jeho rozvoj a vývoj. (Semerádová a kol., 2011)

Role klíčového pracovníka v pěstounské rodině:

- Klíčový pracovník průvodce pěstounské rodiny
- Klíčový pracovník důvěrník
- Klíčový pracovník zprostředkovatel informací
- Klíčový pracovník jako člen multidisciplinárního týmu
- Klíčový pracovník jako kontrola výkonu pěstounské péče
- Klíčový pracovník jako zastánce rodiny (Semerádová a kol., 2013)

Pravidelný kontakt klíčového pracovníka s pěstouny a dětmi svěřenými do pěstounské péče dává klíčovému pracovníkovi možnost poznat pěstounskou rodinu, její vztahy a fungování, poznat jejich silné stránky a včas odhalit slabá místa a potřeby rodiny. Tato role klade na klíčového pracovníka velké nároky – *je třeba, aby měl dostatečnou míru odbornosti, pokud jde o komunikační dovednosti ve vztahu k dětem i k dospělým, aby znal a uměl rozpoznat projevy a důsledky psychické deprivace, aby se orientoval v dynamice rodinných vztahů a vazeb, aby měl přehled o síti odborných služeb, které je možné pěstounům a dětem nabídnout v případě potřeby.* Pěstouni s dětmi navštěvují řadu odborníků, získávají množství (často protichůdných) rad a doporučení a dítě se často stává tzv. *identifikovaným pacientem*, tedy tím, kdo je nositelem problému, který je třeba řešit. Dítě je třeba vždy vnímat v kontextu jeho vlastní historie a v kontextu všech jeho vztahů a vazeb – minulých i současných. Patří k tomu i porozumění rodinného prostředí, ve kterém dítě vyrůstá (tedy pěstounské rodiny), i porozumění vztahům a vazbám k jeho vlastní rodině. Dalšími nezbytnými podmínkami pro roli klíčového pracovníka je schopnost týmové práce, průběžné vzdělávání a supervize. (Rotreklová a kol., 2014)

Důvěra je nepostradatelným prvkem vztahu mezi klíčovým pracovníkem, pěstounem a dítětem. Pokud není spolupráce s pěstounskou rodinou založena na důvěře, je práce s rodinou téměř nemožná. Na míře důvěry je závislé množství a hodnověrnost

informací, které se ke klíčovému pracovníkovi dostávají a na těchto informacích se staví základy pro práci s rodinou, poskytování pomoci rodině i předávání informací jiným institucím a OSPOD. Pokud důvěra chybí, nemá práce s rodinou dobrý základ, není na čem stavět. Chybějící důvěra znamená, že se citlivé informace ke klíčovému pracovníkovi nemusí dostat, proto je vytváření důvěryhodného vztahu tak důležité. (Oravcová a kol., 2018)

Klíčový pracovník při nastavování spolupráce s rodinou vystupuje jako partner, podporuje pěstouny v jejich dovednostech, vymezuje svou roli tak, aby nepřebíral za pěstouny kompetence. Cílem doprovázení není převzít péči o přijaté dítě a pracovat s ním individuálně, ale přinášet pěstounům postřehy a podněty k tomu, jak mohou oni sami dítě rozvíjet, jak mu mohou pomoci zpracovat jeho těžkou minulost i aktuální starosti. (Semerádová a kol., 2013)

Klíčový pracovník nikdy nepřebírá kompetence za pěstounskou rodinu. (Šustrová, Asociace poskytovatelů sociálních služeb, 2018)

Klíčový pracovník je důležitým zdrojem informací mezi doprovázející organizací a pěstounskou rodinou. Je také zdrojem informací pro OSPOD a jiné organizace a subjekty, kteří s rodinou pracují. Pěstounské rodině přináší zprávy týkající se oblasti pěstounské péče, o možných změnách, vycházejícími z legislativy, nebo z úprav provádějící organizace a o poskytovaných službách. Rodině poskytuje přehled o možnostech čerpání služeb, zve je na akce a aktivity doprovázející organizace. Upozorňuje pěstouny na jejich povinnosti. Doprovázející organizaci podává klíčový pracovník informace o současném stavu v rodině o změnách, které se objeví, o potřebách jednotlivých členů pěstounských rodin, o možnostech podpory a jejím čerpání ze strany rodiny. (Oravcová a kol., 2018)

Důležitá je práce klíčového pracovníka jako člena odborného týmu, který pracuje s pěstounskou rodinou. Klíčový pracovník by měl být koordinátorem podpory, zprostředkovatel týmu lidí a institucí, kteří pracují s pěstounskou rodinou, nebo s jejími členy, nebo těmi, kteří jsou potřební pro fungování náhradní rodiny. V kompetencích klíčového pracovníka je tyto lidi propojovat a předávat informace, které jsou pro týmovou práci potřeba. Nejdůležitější součástí této práce je spolupráce s OSPOD, která by měla vycházet hlavně z výměny informací o rodině a o společném postupu práce s rodinou na výchově dítěte. Klíčový pracovník pro OSPOD vypracovává jednou za šest měsíců zprávu o průběhu pěstounské péče. V ní je popsán průběh spolupráce s rodinou, rozvoj dítěte, aktivity rodiny, služby, které rodina využívá, včetně odborné pomoci, kterou klíčový

pracovník může pomoci zprostředkovat, zpráva o povinném vzdělávání pěstounů. (Pazlarová, 2016)

Dle Oravcové a kol. (2018) je klíčový pracovník součástí kolektivu, kde pracují odborníci mnoha profesí a proto je třeba, aby se v tomto týmu dobře orientoval. Aby věděl, kdo je součástí týmu, který s rodinou pracuje a co je jeho pracovní náplní. Musí znát svoji roli v tomto týmu a také své kompetence, které by měl umět dobře využívat. Vztah se spolupracovníky by měl být založen na vzájemné úctě a důvěře. Postupy v práci s pěstounskou rodinou by měly vycházet z jejich potřeb, rozdílnosti a nejasnosti by měl klíčový pracovník zvládat si vyjasnit a při tom umět hájit potřeby pěstounské rodiny.

Dle Pazlarové (2016) se proces doprovázení klíčovým pracovníkem skládá z několika dílčích částí:

a) Podpora pěstounů

Klíčový pracovník se s pěstouny setkává pravidelně v jejich domácnosti i mimo ni minimálně 1x za dva měsíce. V případě, že v rodině dochází k nějakým mimořádným situacím (např. přijetí dalšího dítěte, problémy s dětmi apod.), může být frekvence kontaktů častější. To vždy záleží na potřebě konkrétní rodiny. Rodina se společně s klíčovým pracovníkem věnuje zvyšování kompetencí, nastavení vzdělávacího plánu, plánování služeb pro rodinu a dítě, hledání řešení vzniklých problémů, navázání kontaktu s biologickou rodinou dítěte. Klíčový pracovník rodině pomáhá v různých složitých situacích, které mohou nastat.

b) Podpora dítěte

Pro klíčového pracovníka je důležité navázat s dítětem vztah. Úloha klíčového pracovníka současně spočívá v pomoci při naplňování potřeb dítěte a hledání cesty při řešení konkrétní situace. Pracovník by měl aktivně zjišťovat spokojenost a pomáhat při vyjádření jeho přání. Klíčový pracovník by měl dítě zapojit do rozhodovacích procesů o jeho osobě. Podporovat by měl všechny děti v rodině, přijaté i vlastní.

c) Podpora rodiny

Rodina je pro pěstouny i děti často zdrojem podpory a pomoci. Pracovník by měl podporovat fungující modely celého rodinného systému při setkáních s celou rodinou. A posilovat to, co v rodině dobře funguje. Pracovník přináší pěstounům i dětem možnost zpětné vazby,

reflexe a společně s dětmi či pěstouny pomáhá formulovat konkrétní potřebami pro společnou či individuální práci.

Během setkávání sleduje jak je naplňována dohoda o výkonu pěstounské péče. Monitoruje povinnosti pěstounů, jak utváří svoje vztahy se svěřeným dítětem, zda je svěřené dítě kontaktováno s biologickou rodinou, příp. jak probíhá kontakt, jestli pěstouni plní vzdělávání vycházející ze zákona. Vedle toho sleduje také, jak rodina funguje, jaké řeší situace, jak jsou její členové spokojeni, jaké jsou vztahy v rodině. Pokud rodina řeší nestandardní situace, navrhuje řešení, nabízí možnosti pomoci, pracuje s rodinou, aby využila všech přístupných možností, které mohou pomoci obtížné situace vyřešit. Pokud je potřeba odborné pomoci, nebo třeba pomoc s hlídáním dětí, jako například krátkodobé hlídání či respitní péče, může pomoci s jejich zajištěním. (Zezulová, 2012)

I když existují určitá pravidla a postupy při pomoci doprovázející organizace, velmi záleží na iniciativě klíčového pracovníka, i na jeho schopnostech obhájit některé finanční plnění ze strany organizace, nastavení pomoci a služeb pro náhradní rodinu. Je obecně známo, že schopnosti a vynalézavost klíčového pracovníka často velmi pomáhá pěstounům v konkrétních situacích, při prosazování potřeb a zájmů rodiny pěstounů v okolí rodiny, nebo u dalších subjektů. (Zezulová, Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče, 2015)

Zezulová (2012) dále uvádí, že klíčový pracovník se stává zastáncem či obhájcem rodiny. Umí rodinu, nebo některé její členy podpořit psychicky, stát za ní v době konfliktu, nebo při náročných situacích. Zpravidla se jedná o situace, které mají souvislost s náročnou péčí o přijaté děti. Rodiny řeší výchovné problémy dětí ve škole, problémy dětí se zařazením do kolektivu a společnosti. Často jen přítomnost klíčového pracovníka při jednáních na úřadech a institucích může být velkou pomocí. Klíčový pracovník může jako doprovod stát v pozadí a poskytovat psychickou podporu, ale také může vystupovat aktivně a prosazovat a hájit zájmy rodiny. Často se ukazuje, že ani odborníci z jiných oblastí, kteří s dítětem pracují, často vůbec netuší, co péče o dítě v náhradní péči obnáší. Někdy odmítají uznat odlišnost dětí a přizpůsobit jejich situaci svou práci. V těchto případech je práce klíčového pracovníka velkým přínosem.

Klíčový pracovník pěstounské rodiny se v rámci doprovázení setkává s celou řadou situací: (Solařová, Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče, 2015)

- příprava pěstounské rodiny na příchod dítěte,
- adaptace dítěte na nové prostředí,
- uzavírání dohody o výkonu pěstounské péče,
- zajišťování služeb pro pěstouny (odlehčovací péče, vzdělávání, poradenství...),
- hospodaření s prostředky v rámci státního příspěvku na výkon pěstounské péče,
- pomoc při zajištění kontaktu dítěte s vlastními rodiči,
- provádění dohledu nad dodržováním dohody o výkonu pěstounské péče,
- vytváření plánu průběhu pobytu dítěte v pěstounské rodině a vzdělávacího plánu,
- krizové a nepředvídatelné situace v pěstounské rodině,
- příprava dítěte na odchod z pěstounské rodiny (zpracování plánu přechodu dítěte do jiného typu péče, příprava dítěte na samostatný život v souvislosti s dosažením zletilosti atd.),
- vedení dokumentace o průběhu pěstounské péče, podávání zpráv orgánu sociálně-právní ochrany,
- spolupráce s orgánem sociálně-právní ochrany, účast na případových konferencích.

Klíčový pracovník má povinnost vypracovat záznam z kontaktu s rodinou. Z každého kontaktu rodiny s klíčovým pracovníkem je pořizován zápis. Zápis obsahuje jednotlivá témata, která se během schůzky probírala, cíle, termíny a osoby odpovědné za plnění stanovených dílčích cílů. (Semerádová a kol., 2013)

Je důležité mít efektivní systém vedení záznamů a dokumentace, která poslouží nejen jako záznamový a zhodnocovací materiál pro průběh péče, ale také jako důkladný nástroj pro práci v dané rodině. Dobře a smysluplně vedená dokumentace s promyšleným a provázaným systémem záznamových listů je předpokladem pro efektivní práci s pěstounskými rodinami a evaluaci činnosti samotné doprovázející organizace. (Praktický průvodce doprovázením pěstounské péče, 2015)

Klíčoví pracovníci by měli dodržovat etický kodex sociálního pracovníka a dokázat využívat zpětné vazby od klientů. Umět převzít zodpovědnost za své chování a základní slušnost povýšit nad odbornou dokonalost. (Manuál klíčového pracovníka, 2013).

V Etickém kodexu se promítá složitý vztah mezi osobností pracovníka a klienta. Etický kodex je proto užitečný a zjednodušuje práci sociálním pracovníkům. Etický kodex je vymezen pro členské organizace Mezinárodní federace sociálních pracovníků a je v něm obsaženo devět zásad sociální práce. Tyto zásady tvoří obsah sociální práce. (Gulová, 2011)

Gulová (2011) uvádí těchto devět zásad, které Etický kodex obsahuje:

- *Nezávislost*
- *Osvobození od represe a podřadných životních podmínek*
- *Protidiskriminační přístup*
- *Demokracie a lidská práva*
- *Spoluúčast klientů*
- *Ochrana integrity klientů*
- *Sebeurčení*
- *Odpor proti násilí*
- *Osobní zodpovědnost*

Dle Janebové (2015) Etický kodex sociální práce nabízí sociálním pracovníkům návod, jak řešit etická dilemata a problémy a také jak tyto situace řešit v praxi. Sociální pracovníci jsou při výkonu své profese vázáni legislativou a Etickým kodexem sociálních pracovníků České republiky. Kodex jim slouží jako podpora a ochrana při výkonu jejich profese, zároveň funguje jako návod jak dodržovat zásady etického postojí ke klientům, zaměstnavateli, kolegům, společnosti a také k sobě samým. Dodržování tohoto kodexu je nedílnou součástí výkonu profese sociálního pracovníka. Pracovníci Etický kodex uznávají dobrovolně a vyjadřují tím svou příslušnost ke své profesi.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

V teoretické části diplomové práce jsme si vymezili teoretická východiska, která souvisejí s tématem této práce. Definovali jsme si náhradní rodinnou péči v České republice a její formy. Zaměřili jsme se zejména na pěstounskou péči, představili jsme si její typy. Definovali jsme si institut doprovázení, dohodu o výkonu o pěstounské péči a podrobně jsme se věnovali právům a povinnostem pěstounů, které považujeme za zásadní pro tuto práci. V poslední části teoretické části jsme se zaměřili na klíčového pracovníka. Klíčový pracovník tvoří podstatnou součást pěstounské rodiny. Vymezili jsme si vztah mezi pracovníkem a pěstouny. Jeho kompetence a náplň práce.

V praktické části práce jsme si vymezili výzkumný problém, výzkumné otázky a z nich vycházející výzkumné cíle. Stanovili jsme si metodu sběru dat a výzkumný soubor. Následně se věnujeme analýze a interpretaci dat. Cílem výzkumného šetření bylo zjistit pohled pěstounů na to, jak institut doprovázení ovlivňuje jejich život. Proto jsme k realizaci výzkumu pro tuto práci zvolili jako výzkumný soubor pěstouny. Jelikož se ve výzkumném šetření zaměřujeme na názory pěstounů a jejich pohled na danou problematiku, zvolili jsme pro výzkumné šetření kvalitativní výzkum. Jako výzkumnou metodu jsme zvolili polostrukturovaný rozhovor. Používá se též označení hloubkový rozhovor. Tento typ rozhovoru vychází z předem stanoveného seznamu témat a otázek. Data byla analyzována technikou „Vyložení karet“.

4.1 Vymezení výzkumného problému

Cílem této práce bylo zjistit, jak pěstouni vnímají institut doprovázení. Jak doprovázející organizace ovlivňuje životy pěstounských rodin, zda jsou spokojeni se svou doprovázející organizací. Dalším cílem bylo zjistit, jaké služby nabízí doprovázející organizace svým pěstounům a které služby dotazovaní využívají. Cílem bylo zjistit, jak vnímají svého klíčového pracovníka, který rodinu doprovází. Jistou podobu této podpory stanovuje legislativa a samotná doprovázející organizace. Z teoretické části ale vyplývá, že je důležitý i přístup a osobnost samotného klíčového pracovníka. Dále jsme zjišťovali, jak klíčový pracovník s rodinou pracuje a zda k němu mají pěstouni důvěru. Zjišťovali jsme, jak pěstouni vnímají povinné vzdělávání a jaký k němu mají přístup.

4.2 Vymezení výzkumných cílů

Ve výzkumu jsme se zaměřili na to, jaký vliv má doprovázení a doprovázející organizace na život pěstounské rodiny. Zaměřili jsme se na pěstouny, kteří s těmito organizacemi spolupracují a mají s nimi uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče. Cílem práce bylo zjistit zkušenosti pěstounů s doprovázející organizací, zda jsou spokojeni, zda naplňuje jejich očekávání a potřeby. Jestli jim spolupráce s doprovázející organizací usnadňuje výkon PP. Dále jsme zjišťovali vztah mezi pěstouny jejich klíčovým pracovníkem. Jakým způsobem pracovníci s rodinou pracují, v čem jim pomáhají. Zda rodinu podporují a naplňují jejich potřeby. Zjišťovali jsme, jaká očekávání mají pěstouni od své DO. Jaké služby nejčastěji využívají. V poslední řadě jsme se zaměřili na pozitiva a negativa jaká pěstouni vnímají na pěstounské péči a doprovázení.

Hlavní výzkumný cíl: Zjistit jak doprovázení pěstounských rodin ovlivňuje průběh pěstounské péče.

Dílčí výzkumné cíle:

1. Zjistit zkušenosti pěstounů s doprovázející organizací.
2. Zjistit, jaká je role klíčového pracovníka doprovázející organizace v průběhu pěstounské péče.
3. Zjistit zda spolupráce s doprovodnou organizací naplňuje potřeby pěstounských rodin.
4. Zjistit jaké pozitiva a negativa vnímají pěstouni na institutu doprovázení.

4.3 Vymezení výzkumných otázek

Na základě výše zmíněných výzkumných cílů jsme stanovili výzkumné otázky. Výzkumné otázky vycházejí ze stanovených výzkumných cílů.

Hlavní výzkumná otázka: Jak doprovázení pěstounských rodin ovlivňuje průběh pěstounské péče?

Dílní výzkumné otázky:

1. Jaké jsou zkušenosti pěstounů s doprovázející organizací?
2. Jaká je role klíčového pracovníka doprovázející organizace v průběhu pěstounské péče?
3. Jak spolupráce s doprovodnou organizací naplňuje potřeby pěstounských rodin?
4. Jaké pozitiva a negativa vnímají pěstouni na institutu doprovázení?

4.4 Výzkumný soubor a způsob jeho výběru

Jako základní výzkumný soubor jsme zvolili pěstouny. Jako výběrový výzkumný soubor jsme ze základního výzkumného souboru vybrali takové pěstouny, kteří vykonávají pěstounskou péči alespoň 1 rok. V teoretické části jsme charakterizovali doprovázení jako formu podpory rodiny, nikoli kontrolu či dozor. Klíčový pracovník má v rodině spíše roli partnera nebo průvodce. Jejich vztah musí být založen na důvěře a vzájemném respektu. Sdílí s rodinou problémy, starosti i radosti. Jak uvádí Pazlarová (2016) navázat takový vztah v případě doprovázení orgánem sociálně právní ochrany není prakticky nereálný. Sociální pracovník OSPOD by neměl být zároveň i klíčovým pracovníkem rodiny. Z tohoto důvodu jsme zvolili pěstouny, kteří mají uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péči s doprovázející organizací, nikoli s orgánem sociálně-právní ochrany dětí nebo Krajským úřadem. Celkově jsme výzkumné šetření realizovali s 12 respondenty ze dvou doprovázejících organizací. Z důvodu zachování anonymity nezmiňujeme jména respondentů.

Jako metodu jsme zvolili záměrný kvótní výběr. Kdy jsme oslovili několik pracovníků doprovázejících organizací, kteří nám poskytli kontakt na vhodné pěstounské rodiny. Tyto pěstouny jsme následně oslovili a požádali o rozhovor.

Pro lepší orientaci jsme vytvořili tabulku se základními údaji o dotazovaných.

	Označení	Doba výkonu PP	Počet dětí	Forma PP
Respondent 1	R1	1 rok	1	Dlouhodobá PP
Respondent 2	R2	1 rok a 7 měsíců	1	PPPD
Respondent 3	R3	2 roky	1	Dlouhodobá PP
Respondent 4	R4	5 let	4	Dlouhodobá PP
Respondent 5	R5	2 roky a 2 měsíce	1	Dlouhodobá PP
Respondent 6	R6	5 let a 6 měsíců	1	Dlouhodobá PP
Respondent 7	R7	14 let	1	Dlouhodobá PP
Respondent 8	R8	4 roky a 6 měsíců	1	Dlouhodobá PP
Respondent 9	R9	15 let	1	Dlouhodobá PP
Respondent 10	R10	7 let	1	Dlouhodobá PP
Respondent 11	R11	4 roky	0	PPPD
Respondent 12	R12	12 let	4	Dlouhodobá PP

Tabulka 2 – Údaje o respondentech

4.5 Realizace výzkumu

Jak již bylo výše zmíněno, výzkum této diplomové práce jsme realizovali s pěstounskými rodinami. Jako metodu sběru dat jsme zvolili polostrukturovaný rozhovor. Před uskutečněním samotných rozhovorů jsme oslovili pracovníky několika doprovodných organizací, které jsme požádali o kontakty na vhodné pěstounské rodiny, dle našich již dříve stanovených kritérií. Po konzultaci s těmito sociálními pracovníky nám byly předány kontakty na vybrané pěstouny. Tyto pěstouny jsme následně oslovili telefonicky a přes e-mail s prosbou o možnost rozhovoru. Po dohodě jsem pěstounům předala okruhy k rozhovoru a dohodli jsme se na konkrétním datu, kdy rozhovory zrealizujeme. Z důvodu zhoršené epidemiologické situace a znemožnění osobního kontaktu, jsme osobně mohli uskutečnit pouze čtyři rozhovory. Tyto čtyři rozhovory byly realizovány v přirozeném prostředí, tedy přímo v domácnosti pěstounů. Zbylé rozhovory jsme s respondenty byli nuceni uskutečnit pomocí video hovorů.

Před samotným rozhovorem jsme dotazované seznámili s průběhem rozhovoru. Účastníci výzkumu byli seznámeni s tím, že získaná data budou použita k účelům diplomové práce. Současně jsme se respondentů zeptali, zda jim nebude vadit nahrávání rozhovoru. Všichni účastníci souhlasili. Všechny rozhovory proběhly v příjemné a uvolněné atmosféře. Pěstouni byli vstřícní a ochotní odpovědět na stanovené otázky. Jelikož témata byla k rozhovoru poskytnuta pěstounům dopředu, nedocházelo během rozhovorů k nedorozumění a nesrovnalostem. Rozsah odpovědí se u jednotlivých respondentů lišil rozsahem informací. Někteří z dotazovaných se rozmluvili více a jejich odpovědi byly obsáhlejší. Další byli více struční, jejich odpovědi byly přesto dostatečné. Samotné rozhovory trvaly v průměru 30 – 40 minut.

5 ANALÝZA DAT

V této kapitole jsme se zaměřili na analýzu získaných dat. Údaje byly získávány pomocí polostrukturovaného rozhovoru s jednotlivými respondenty. Jako metodu analýzy dat jsme zvolili techniku „Vyložení karet“. Dle Švaříčka a Šed'ové (2014) je tato technika nadstavbou nad otevřené kódování.

Jako první krok, po pořízení nahrávky byl, že jsme získané údaje převedli do písemné podoby. Takto přepsané rozhovory jsme rozdělili do jednotek, tzv. kódů. Podle Švaříčka a Šed'ové (2014) mohou být jednotky slova, sekvence slov, věty nebo celé odstavce. Každou takto vzniklou jednotku jsme pojmenovali – tedy přiřadili jsme k ní kód. Pro lepší přehlednost a orientaci v textu jsme si kódy označili barevně. Tím jsme si současně usnadnili následnou práci s dokumenty. Pro příklad jsme jeden zakódovaný rozhovor vložili jako přílohu této práce. Po rozkódování všech rozhovorů jsme si veškeré kódy vypsali a vytvořili jejich seznam. Následně jsme k sobě přiřadili kódy, které spolu souvisely. Tímto nám vznikly kategorie. Celkem jsme takto vytvořili 5 kategorií. Pro lepší orientaci jsme vytvořili tabulku, kde jsme jednotlivé kategorie i s příslušnými kódy vypsali.

Název kategorie	Názvy kódů
Kouknu a vidím	Doba, Počet, Dítě, Předání, První předání, Bio dítě
Úhel pohledu	Zkušenost, Názor, Vztah, Důvěra, Představy, Plusy, Mínusy, Špatná zkušenost, Volba
Nikdy na to nebudeš sám	Kontakt, Vzájemná spolupráce, Podpora, Naše možnosti, Zatím ne, Info o pomoci, Forma kontaktu, O čem mluvíme, Zájem o dítě, Práce s dítětem, Motivace, Služba, Činnost pracovníka, První předání
Co tě nezabije, to tě posílí	Strach, Bio rodina, Nabídka pomoci, Budoucnost, Plány, Láska P
Čím víc sdílíme s druhými, tím víc máme	Vzdělávání, Forma vzdělávání, Přínos, Výběr, Omezení sdílení, Sdílení zkušeností

Tabulka 3 – Rozdělení kódů a kategorií

5.1 Kategorie č. 1 - Kouknu a vidím

Do této kategorie jsme zařadili následující kódy: **Doba, Počet, Dítě, Předání, První předání, Bio dítě**

V této kategorii jsme se zaměřili na dobu, po kterou respondenti vykonávají pěstounskou péči. Tato doba byla u dotazovaných velmi různorodá. Dále se v této kategorii zaměřujeme na to, s kolika doprovázejícími organizacemi měli pěstouni uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče. Jedna respondentka zmiňuje i současnou epidemiologickou situaci. Jsou pěstouny krátce a rozjezd v této komplikované době byl pro ně složitý. Dále jsme do této kategorie zařadili odpovědi týkající se toho, s kolika doprovázejícími subjekty měli pěstouni uzavřenou dohodu o výkonu PP. Poslední část této kategorie je počet dětí, které mají dotazovaní pěstouni v péči.

R1: *Pěstouny jsme 12 měsíců... Stali jsme se pěstouny v covidové době, takže ten start pro nás nebyl úplně nejjednodušší.*

R2: *Rok a 7 měsíců.*

R3: *2 roky, zhruba od poloviny ledna 2019.*

R4: *5 let příbuzenskými a 14 let dlouhodobými.*

R5: *Jsem pěstounkou dva roky a dva měsíce.*

R6: *Pět a půl let.*

R7: *Od roku 2006, tedy 14 let.*

R8: *Čtyři a půl roku.*

R9: *Pěstouny jsme od roku 2006.*

R10: *Pěstounkou jsem sedmým rokem.*

R11: *Pěstounkou na přechodnou dobu jsem od 16. března 2017.*

R12: *dvanáctý rok...*

Dále jsme se ptali, s kolika organizacemi měli pěstouni uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče. Polovina respondentů měla dohodu uzavřenou pouze s jednou organizací.

R1: *Doprovázející organizace Skleněnka je naše první organizace...*

R2: *Pouze se Skleněnkou.*

R3: *Pouze s jednou organizací.*

R6: *S jednou.*

R8: *S jednou.*

R11: *Pouze s jednou organizací.*

Druhá část oslovených měla dohodu o výkonu pěstounské péče uzavřenou s více než jednou.

R4: *Se dvěma.*

R5: *Skleněnka je moje druhá doprovázející organizace.*

R7: *Se dvěma.*

R9: *Se dvěma.*

R10: *Organizací jsem prošla více.*

R12: *Třemi, dvě doprovodné organizace a OSPOD.*

Dále jsme do této kategorie zařadili i počet dětí, které mají v pěstounské péči.

Většina respondentů má v péči pouze jedno dítě.

R1: *V pěstounské péči máme jedno dítě.*

R2: *...nyní jedno... respondentka R2 dále sdělila: Do ledna jsem měla dvě, starší děvčátko jsme předali do předpěstounské péče a mladšího bratříčka mám v přechodné...*

R3: *Jedno dítě.* Respondentka dále uvádí: *...vlastní biologické děti nemáme...*

R5: *...jednu 4letou holčičku.*

R6: *Jedno dítě.*

R7: *Jedno dítě.*

R8: *Jedno, vnuka...*

R9: *Jedno.*

R10: *Mám jedno dítě...*

Respondentka R11 je přechodnou pěstounskou a momentálně nemá žádné dítě: *Momentálně čerpám dovolenou.*

Pouze dvě respondentky mají v péči více než jedno dítě. R4: *V současné době tři.*

Více dětí má i poslední respondentka R12: *Čtyři.*

5.2 Kategorie č. 2 - Úhel pohledu

Do této kategorie jsme zařadili následující kódy: **Zkušenost, Názor, Vztah, Důvěra, Představy, Plusy, Mínusy, Špatná zkušenost, Volba**

V této kategorii jsme zaměřili především na zkušenosti a názory respondentů na svou doprovázející organizaci. Někteří respondenti se nám svěřili i se zkušeností s předchozími doprovodnými organizacemi. Zkušenosti se stávající organizací mají respondenti velmi pozitivní. Nikdo neuvedl žádnou negativní zkušenost se současnou organizací. Dále jsme do této kategorie zařadili i důvody, proč si vybrali právě současnou doprovázející organizaci. Následně jsme do této kategorie zařadili pozitiva a negativa, která pěstouni vidí na doprovázejících organizacích. Zde byly odpovědi pěstounů velmi podobné. Uváděli především to, že se mohou na svou doprovázející organizaci kdykoliv obrátit. Doprovázení berou jako velkou podporu a vědomí, že v tom nejsou sami. Respondenti žádná negativa na spolupráci s doprovodnou organizací nevidí. Také jsme se pěstounů ptali na to, jaké mají očekávání od své doprovázející organizace. Jaké jsou jejich představy. Zde se respondenti shodovali na tom, že jsou spokojení, tak jak to je teď. Pomoc a podporu očekávají v nějaké nepředvídatelné životní situaci. Jako poslední je v této kategorii zařazen vztah respondentů ke své doprovodné organizaci a klíčovému pracovníku. Jestli mají k němu důvěru. Zde respondenti mimo jiné vyzdvihují pozitivní vztah mezi klíčovým pracovníkem a dítětem. Do této kategorie jsme zařadili odpovědi související s volnou doprovodné organizace. Zde se odpovědi respondentů lišily. Část si svou DO vybrali na základě kladných doporučení od jiných pěstounů, pracovníků OSPOD či Krajského úřadu. Další na základě osobních zkušeností s pracovníky nebo známostí s pracovníky organizace. Jedna respondentka uvedla, že jim byla doprovázející organizace přidělena. Další část této kategorie tvoří pozitiva a negativa, která pěstouni vidí na doprovázejících organizacích. Tady byly odpovědi hodně podobné, navzájem se překrývaly. Z odpovědí vyplývá, že doprovázení berou jako velkou podporu, dodává jim pocit, že v tom nejsou sami. Na svou organizaci se mohou se vším kdykoliv obrátit. To je pro ně důležité. Na spolupráci s doprovázejícími organizacemi žádná negativa respondenti nevidí. Pouze respondentka R10 uvedla, že jí vadí, jak funguje systém náhradní péče u nás. A pěstounka R12 uvedla jako negativum témata vzdělávání, že se často opakují. Další část tvoří očekávání pěstounů od své DO. Zde se respondenti shodovali na tom, že jsou spokojení se současným stavem. Uváděli, že jim spolupráce vyhovuje tak, jak funguje nyní. A očekávají pomoc a podporu pokud by se vyskytla nějaká nenadálá situace.

Jako poslední jsme do této kategorie zařadili vztah respondentů ke své doprovodné organizaci a klíčovému pracovníku. Ke klíčovému pracovníku mají důvěru. Všechny výpovědi respondentek byly velmi pozitivní. Všechny uvádějí, že ke své klíčové pracovníci mají dobrý a většinou důvěrný vztah. Některé ve svých odpovědích vyzvedly i velmi kladný vztah pracovnice k dítěti.

R1: *Kladné...* Respondentka dále doplňuje: *V ničem nás neomezuje... S doprovodnou organizací jsme spokojeni.*

R2: *Jedině kladné. Jsem spokojená.* Respondentka dále uvádí: *Nemám zájem na svém vztahu ke Skleněnce něco měnit.*

R3: *Se zvolenou doprovodnou organizací jsme velmi spokojeni.* Pěstouni nám dále sdělili: *Ano, jsme spokojeni a nenapadá mě nic, co by bylo potřeba změnit.*

R4: *Dobré, jsem spokojená. Jsem zcela spokojená.*

R6: *Doposud určitě jen dobré.* Respondentka dále říká: *Nemyslíme si, že bychom chtěli něco měnit.*

R7: *Jenom dobré. Jsem spokojená...* Dále respondentka vyprávěla: *Jsou empatičtí. Snaží se nám opravdu pomoci.*

R8: *Velmi dobré. Jsme spokojeni.*

R9: *Zkušenosti s doprovodnou organizací máme velmi dobré. Jsme spokojeni.* Dále respondentka dodává: *... s klíčovou pracovnící jsme byli moc spokojeni.*

R11: *Velmi dobré. S mojí doprovodnou organizací jsem velmi spokojena.*

R12: *Zkušenosti se současnou doprovodnou organizací mám dobré. Nabídky pomoci, férové jednání, milý vstřícný přístup.* Dále pěstounka dodává: *Ano, jsem spokojená. Nemyslím, že bych chtěla něco měnit.*

Dvě respondentky se více rozmluvily i o svých předchozích zkušenostech s dalšími doprovázejícími organizacemi.

R5: *U stávající organizace jsem krátce a zatím jsem spokojena s organizací...* Respondentka dále popisovala svou zkušenost s předchozími organizacemi, se kterými měla uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče. Její předchozí zkušenosti byly poměrně negativní. Se současnou doprovázející organizací je ale spokojená. R5: *Původně jsem uzavřela smlouvu s doprovodnou organizací Dobrá rodina. Kontakt jsem navázala s*

ředitelkou pobočky, která mně při první návštěvě sdělila, že v blízké budoucnosti mi bude přidělena klíčová pracovnice, která se zaučuje. Tato nová pracovnice byla skvělá. Měla jsem pocit v ní pocit velké opory a podpory. Byly jsme si názorově blízké. Paní bohužel onemocněla a byla mi přidělena další pracovnice a s to byla jedna velká katastrofa. Údajně to byla jejich senior pracovnice, která se přestěhovala z jiného regionu. Moje dotazy, maily atd... vše zůstávalo nezodpovězeno. Když jsem si stěžovala paní ředitelce, tak se pokaždé na něco vymluvila. Jednou to bylo to, že jí ode mě nepřišel mail, jindy, že si smazala paměť z mobilu. Pak to bylo tak tristní, že mi přeposílala jedním klikem maily, ve kterých jsem viděla, jak se na to, na co se jí táží, ptá ona paní ředitelky...no a tu odpověď s celou historií mailu mi přeposlala. Takže já jsem viděla, jak to u nich v organizaci funguje, respektive nefunguje. Když se to stalo potřetí, oznámila jsem jí i paní ředitelce, že podávám výpověď s jejich organizací a vybírám si jinou doprovodnou organizaci.

R10: Zkušenosti mám jenom dobré. Nemůžu si tedy na nic stěžovat. Já jsem spokojená. Mladá taky. Dále pěstounka dodává: Jsem opravdu spokojená a to co mi doprovodka nabízí, nám stačí. Respondentka se také podělila o svou zkušenost s předchozími organizacemi: Nejprve jsem byla u Trialogu, ze začátku jsem tam byla spokojená, ale postupem času z tama začaly odcházet pracovnice a neustále se obměňoval personál a tím pádem jsme během pár let měli několik jiných klíčových pracovníků. To mi opravdu nevyhovovalo. Holka si vždycky začala zvykat na jednu a po pár měsících přišla jiná a podobně. Pak jsem přešla k Dobré rodině, kde jsem byla taky spokojená.

Dále jsme se do této kategorie zařadili i odpovědi týkající se volby doprovázející organizace. Zde se odpovědi respondentů poměrně rozcházel. Někteří si doprovodnou organizaci vybrali na základě doporučení jiných pěstounů, pracovníků OSPOD nebo Krajského úřadu. Další si ji vybrali na základě osobních zkušeností nebo známostí s pracovníky. Jedna respondentka uvedla, že jim byla doprovázející organizace přidělena.

R1: ...na základě doporučení jiných pěstounů, kteří s touto organizací již spolupracují několik let.

R2: Na základě vzdálenosti od bydliště a kladných preferencí.

R3: Doprovodná organizace nám byla doporučena místním OSPODem...

R4: Chtěla jsem, aby byla blízko, menší, rodinného typu. A aby tam byli lidi, které znám.

R5: Její dvě pracovnice byly účastny případových konferencí, které jsem měla.

R6: *Vzpomínám si, že s paní ředitelkou, která danou organizaci nyní vede, jsme byli v kontaktu už během naší přípravy na roli pěstounů. Setkali jsme se s ní, velmi jsme si rozuměli, měli jsme podobný náhled na život a tak bylo dáno, že jsme i u této organizace pod její záštitou zůstali.*

R7: *Ani nevím, prostě jsme tak nějak přešli... za paní ředitelkou.*

R8: *Byla nám přidělena.*

R9: *V Trialogu jsme měli přípravu na pěstounství, takže tam jsme rovnou zůstali. Doprovázela nás klíčová pracovnice, která si následně vytvořila svoji doprovodnou organizaci, takže jsme samozřejmě rovnou přešli k ní do Skleněnky.*

R10: *... vybrala jsem si ji proto, že jsem z předešlé doprovodky znala ředitelku Skleněnky. Bylo to pro mě taková sázka na jistotu a nezklamala.*

R11: *Na doporučení pracovníka Krajského úřadu Brno.*

R12: *Znali jsme klíčovou pracovníci a věděli, že neprohloupíme...*

Následně jsme do této kategorie zařadili i pozitiva a negativa jaká pěstouni vidí na doprovázejících organizacích. Zde se odpovědi pěstounů překrývaly a byly velmi podobné. Uváděli především to, že se mohou na svou doprovázející organizaci kdykoliv obrátit. Doprovázení berou jako velkou pomoc a že v tom nejsou sami.

R1: *Jistotu pomoci v případě vyskytnutí problému, že se můžeme na doprovodnou organizaci klidně obrátit. Zajištění vzdělávání tak, aby nám co nejvíce vyhovovalo.*

R2: *Kdykoliv je mi ochotna pomoci při řešení nenadálých událostí.*

R3: *Je to neocenitelná pomoc a podpora, že v tom nejsme sami, kdyby cokoli...*

R6: *Myslím, že pozitiva jsem už rozepsala výše, ale jako hlavní pozitivum vidím pomoc, když cokoli potřebujeme ohledně PP... Vždy vychází vstříc, poradí, zajistí, pomůže.*

R7: *Zatím všechno, je to pro mne dobré.*

R9: *...těch pozitiv je spousta.*

R10: *No rozhodně ta podpora je pozitivní. Pomoc, vstřícnost, ochota. Široká nabídka vzdělávání, aktivity pro děti, různé další navazující služby. Důvěra, pěkný vztah. Jsou blízko našeho bydliště. Schůzky si domlouváme tak, aby mi vyhovovaly a nezasahovaly do práce. Rozumí si s mladou a to je hlavní. Náš život to ovlivňuje pozitivně. Návštěvy pracovnice bereme jako plus.*

R11: *Je tu někdo pro Vás na koho se můžete kdykoliv obrátit.*

R12: *Nejsme na to sami.*

U negativ se respondenti shodovali na tom, že žádná negativa na spolupráci s doprovodnou organizací nevidí. Pouze respondentka R10 uvedla, že jí vadí, jak funguje systém náhradní péče u nás. A pěstounka R12 uvedla jako negativum témata vzdělávání, že se často opakují.

R1: *Na spolupráci s doprovodnou organizací nevidíme žádná negativa.*

R2: *Nevím o nich. Prozatím jsem a žádné nenarazila.*

R3: *Negativa neregistruji.*

R4: *Nevím, žádné.*

R5: *Případné střídání klíčových pracovníků je zásahem do rodiny pěstouna.*

R6: *Zatím jsem žádné nezjistila.*

R8: *Negativa jsme zatím nezaznamenali.*

R9: *Asi žádná.*

R11: *Nevidím žádná negativa.*

R10: *Na Skleněnce negativa nevidím, nevadí mi, že s nimi musím spolupracovat. Vadí mi spíše to, jak v naší republice celý systém náhradek funguje. To mi vadí. Ale za to Skleněnka nemůže.*

R12: *Přínos vzdělávání nepopírám, ovšem je pravda, že témata nejsou nevyčerpatelná, obzvláště když se člověk pěstounství věnuje 10, 15 let. Je pravda, že někdy jde i o „nasbírání hodin“.*

Také jsme se pěstounů ptali na to, co očekávají od své doprovázející organizace. A jaké mají představy. Zde se respondenti shodovali na tom, že jsou spokojeni se současným stavem. Uváděli, že jim spolupráce vyhovuje tak, jak funguje nyní. A očekávají pomoc a podporu pokud by se vyskytla nějaká nenadálá situace.

R1: *Takovou spolupráci jako doposud, vstřícnost a ochotu.*

R2: *Že bude schopna mi v případě složité situace rychle a kvalitně pomoci řešit problém...*

R3: *Podporu a pomoc, pokud by bylo potřeba. Dále pěstounka uvedla: Setkání s klíčovou pracovnící bychom brali klidně víc, a stejně tak i vzdělávání, které nás zajímá a baví.*

R4: *Že bude ve své činnosti pokračovat jako doposud.*

R5: *Aby byla mojí pravou rukou.*

R6: *Prozatím jsem spokojená tak, jak to nyní probíhá. Když to tak i nadále bude pokračovat, budu spokojená. To znamená, že nemám vyšší očekávání.*

R7: *Pochopení, dobré lektory apod.*

R8: *To co do teď, spolupráci, poradenství.*

R10: *Nic dalšího rozhodně neočekávám. Bude mi stačit, když to vydrží takové, jaké je to doted'.*

R11: *Pomoc v situaci kdy už si nevím rady sama.*

R12: *Pomoc, pokud ji potřebuji. Nabídku vzdělávání. Vlídny přístup.*

Jako poslední jsme do této kategorie zařadili vztah respondentů ke své doprovodné organizaci a klíčovému pracovníku. Svému klíčovému pracovníku důvěřují. Všechny výpovědi respondentek byly velmi pozitivní. Všechny uvádějí, že ke své klíčové pracovníci mají dobrý a většinou důvěrný vztah. Některé ve svých odpovědích vyzvedli i velmi kladný vztah pracovnice k dítěti.

R1: *S pracovníkem máme kladný vztah.* Pěstounka také hovořila o vztahu dítěte s klíčovou pracovníci: *Naše malá má k pracovníci kladný vztah.* Pěstounka dále uvedla, že má k pracovníci organizace důvěru a že nemá obavy s ní cokoli vprobrat: *dá se mezi námi mluvit o důvěře. Určitě s ní probíráme spoustu věcí i naše obavy, nemáme strach s ní o čemkoliv mluvit.*

R2: *Vztah máme velmi dobrý.* Respondentka má ke své klíčové pracovníci důvěru: *naprosto si důvěřujeme.*

R3: *Vztahy jsou dobré, přátelské.* Pěstounka dále dodává: *...těšíme se na setkání s naší klíčovou pracovníci... Rádi se setkáváme i mimo povinné kontakty, je-li příležitost.* I respondentka R3 má důvěru ke své klíčové pracovníci: *Ano, máme k ní důvěru.*

Respondentka R4 má také kladný vztah ke své doprovázející organizaci a klíčové pracovníci: *Někdy je důležité si jen tak poklábosit o situacích, které prožíváte, s někým se podělit o starosti, ujistit se, že postupujete správně.* Ke své pracovníci má i velmi důvěrný vztah: *Jistě, že mám k němu důvěru. Má informace o naší rodině, vztazích, dětech. Svěřuji se mu se svými obavami.*

Respondentka R5 uvádí důvěru jako hlavní důvod pro změnu doprovázející organizace: *Ano, mám. To byl hlavní důvod změny doprovázející organizace.*

R6: *Myslím, že od chvíle, kdy jsme uzavřeli dohodu s doprovázející organizací a pravidelně se setkáváme s pověřenou pracovnící v rámci doprovázení a pomoci, stala se nedílnou součástí naší rodiny. Jako by k nám patřila. Klíčová pracovníce je vždy velmi vstřícná a přizpůsobí se,...* Respondentka dále popisuje i vztah dítěte ke klíčové pracovníci: *I naše dítě v pěstounské péči vnímá vždy setkání jako radostné a velmi se na tetu těší. Dítě ji má rádo a vždy se na ni velmi těší jako na svou vlastní tetu. Můžu říct, že je příjemné vidět jejich vzájemný vztah plný důvěry a sympatií. Myslím si z mého pohledu, že si buduje velmi cenný vztah s dítětem a dokáže se k němu „sklonit“. Což je pro vztah důležité. Tak může i do budoucna tento vztah jen rozvíjet. Vztah je založen na vzájemné důvěře, pěstounka si cení empatie a pozitivního přístupu a vztahu k dětem: Jak už jsem popsala, i náš vztah ke klíčové pracovníci je založen na důvěře a vzájemné sympatii. Oceňuji lidskost a přirozenost a zároveň si velmi vážím její empatie. Dokáže se do druhého vcítit, je přátelská a má velmi pozitivní a hlavně přirozený vztah k dětem. Beru tuto pracovníci opravdu i já ze své strany jako někoho „z rodiny“. Je to žena s otevřeným a upřímným srdcem a toho si já velmi vážím. Pěstounka dále doplnila: ...náš vztah ke klíčové pracovníci je založen na důvěře a vzájemné sympatii. Doprovázející organizace je první, na koho se můžeme s důvěrou obrátit.*

R7: *Pěkný, důvěrný.*

R8: *Ano, vztah je dobrý, přátelský, můžeme se zeptat na cokoliv.* Respondentka dále vyzvedla i vztah dítěte k pracovníci: *Šimonek ji má rád.*

R9: *Dobry.* Respondentka také zdůraznila pozitivní vztah mezi pracovníci a dítětem: *Pracovnice si s dítětem rozumí, mají mezi sebou dobrý vztah.* Respondentka má důvěru ke své organizaci a pracovníci: *Ano.*

R10: *...máme velmi dobrý vztah. Je to spíš jako konverzace s kamarádem než s pracovníci.* Respondentka také zmiňuje vztah mezi pracovníci DO a dítětem: *Mladá se vždy na pracovníci těší, čeká na ni a vždy si při návštěvě společně zahrají nějakou hru.* Dále R10 dodává: *Já s pracovníci nemám žádný problém. Máme s ní opravdu dobrý vztah. Neměnila bych.* K pracovníci má respondentka důvěru: *K pracovníci mám důvěru, vím, že ji můžu cokoliv říct a vím, že je to u ní v bezpečí. Povídáme si jako kamarády,*

neberu to jako přítěž. Vykládám jí o naší rodině, co se u nás děje. Můžu si i na spoustu věcí postěžovat a vím, že mě pochopí a vyslechne.

R11: *Vztah máme velmi dobrý. Ke své klíčové pracovníci mám důvěru.*

R12: *Ano, mám k němu absolutní důvěru. Neumím si přestavit, jak by fungovala spolupráce, pokud by si pěstoun a klíčový pracovník „nesednul“.*

5.3 Kategorie č. 3 – Nikdy na to nebudeš sám

Do třetí kategorie jsme zařadili následující kódy: **Kontakt, Vzájemná spolupráce, Podpora, Naše možnosti, Zatím ne, Info o pomoci, Forma kontaktu, O čem mluvíme, Zájem o dítě, Práce s dítětem, Motivace, Služba, Činnost pracovníka, První předání**

Do této kategorie jsme zahrnuli kódy, které souvisejí s kontakty mezi pěstouny a klíčovým pracovníkem. Jak jsme již uváděli v teoretické části této práce, klíčový pracovníci doprovázejících organizací mají povinnost být v kontaktu se svými pěstouny minimálně 1x za 2 měsíce. Všichni respondenti vypověděli, že tato povinnost je ze strany doprovázející organizace dodržena. Intervaly kontaktů mezi pěstouny a klíčovým pracovníkem jsou mnohdy i častější. Z odpovědí vyplývá, že probíhají nejen osobně ale dle individuálních potřeb telefonicky, e-mailem či přes Messenger. Osobní kontakty probíhají většinou v domácnostech pěstounů. Jedna respondentka zmínila setkávání i na vzdělávacích akcích, či v zázemí organizace. Současně jsme do této kategorie zahrnuli kódy, které se týkají možností pomoci a podpory, kterou pěstouni mohou v rámci doprovázení využívat a zda tyto služby využívají. Zjišťovali jsme, zda jsou pěstouni o těchto možnostech informováni. Z rozhovorů nám vyplynulo, že pěstouni jsou se svými možnostmi velmi dobře seznámeni. Vědí, na co mají nárok. Nejvíce zmiňovali poradenství nebo zprostředkování psychologické pomoci. Pěstouni také využívají případových konferencí. Využívají i respit, dále například doprovod a podporu při kontaktech s biologickou rodinnou dítěte. Respondenti často zmiňují i podporu samotného klíčového pracovníka. To, že se mohou na někoho kdykoliv obrátit a stojí při nich je pro ně velmi důležité. Mnohdy důležitější než služby, na které mají ze zákona nárok. Dále jsme se v této kategorii zaměřili na témata, která pěstouni řeší v rámci návštěv a setkávání se svým klíčovým pracovníkem. Většina respondentů nám vypověděla, že se svým klíčovým pracovníkem řeší témata ohledně pěstounské péče, vzdělávání ale i chování a vývoj dítěte, jeho docházku do školy apod. Mluví spolu o vztazích v rodině a chodu rodiny, často probírají i biologické děti pěstounů. Pěstouni ale se svými klíčovými pracovníky řeší i témata mimo pěstounskou péči. S pracovníky hovoří opravdu

o všem. Což vyplývá z harmonického a důvěrného vztahu, který se svým pracovníkem pěstouni mají. Jak nám vyplynulo z předešlých odpovědí. Pracovníci v rodinách komunikují i s dětmi. Jako poslední jsme do této kategorie zařadili motivaci pěstounů k pěstounské péči. Zda je jejich doprovázející organizace či klíčový pracovník nějakým způsobem motivuje k pokračování v pěstounské péči. Zde se shodují všichni respondenti, že je není potřeba motivovat. Pěstounskou péči berou jako samozřejmost, součást svého života. Něco, do čeho šli dobrovolně a motivace vychází z jejich vnitřního přesvědčení.

R1: *Pracovnice k nám pravidelně jezdí na návštěvy...* Respondentka dále dodává: *Kontakt probíhá v pravidelných intervalech...* S pěstounkou jsme také hovořili o tom, jak kontakty probíhají: *návštěvou a kontakt probíhá i telefonicky či e-mailem, dále v případě potřeby není problém se telefonicky domluvit na extra schůzce. Vždy se domluvíme dopředu tak, aby to všem pasovalo.*

R2: *Kontakt je každé 2-3 měsíce u nás doma,...* Dále respondentka uvádí i další formu komunikace s klíčovou pracovnící: *...hodně si píšeme e-maily, v případě rychlé potřeby si telefonujeme.*

Respondentka R3 nesleduje přesnou frekvenci setkávání s klíčovou pracovnící: *Přiznám se, že ani nevím. Většinou nás kontaktuje telefonicky, případně přes SMS či messenger. Setkání probíhají jak u nás doma, tak i u klíčové pracovníce. Rádi se setkáváme i mimo povinné kontakty, je-li příležitost.*

R4: *Pokud se nic v rodině neděje mimořádného tak 1x za 2 měsíce.*

R5: *Minimálně jednou za měsíc.* Dále respondentka uvádí podoby komunikace se svou klíčovou pracovnící: *Telefonem, mailem, osobně. V případě když něco řeším, tak i několikrát denně.* Dále dodává, že jsou v kontaktu při každé důležité změně: *...při každé zásadní změně svou klíčovou pracovnící kontaktuji.*

R6: *Setkáváme se pravidelně jednou za dva měsíce,* Respondentka uvádí, že se většinou setkává s KP doma a setkání si domlouvají telefonicky: *...vždy většinou u nás doma. A termín návštěvy si vždy telefonicky upřesníme tak, aby vyhovoval oběma stranám.*

R7: *1x za měsíc.* Respondentka R7 taky popisuje, jak se na schůzkách domlouvají: *..., informuje SMS, po domluveném termínu dojde k nám domů. Zavoláme si, domluvíme schůzku...*

Respondentka R8 říká, že se svou klíčovou pracovnící je ve velmi úzkém kontaktu: *Kontakt je velmi častý, pravidelně k nám pracovnice jezdí, když je potřeba tak si voláme a dcera, teta Šimonka, je v kontaktu přes Facebook, posílají si fotky a odkazy.*

I pěstounka R9 je se svou klíčovou pracovnící v pravidelném, nejen osobním kontaktu: *Měsíčně, dle potřeby. Pravidelné, domluvené schůzky, emailový a telefonický kontakt.*

R10: *...se setkáváme pravidelně dvakrát do měsíce, kdy přijede k nám.* Respondentka dále uvádí, že jsou v kontaktu dle potřeby: *Když je potřeba, zavoláme si či si nepíšeme email. Pravidelně se taky vidáme na víkendů či jiném školení. Asistuje nám u kontaktů s vlastními rodiči mladé. Takže jsme v kontaktu poměrně často.*

R11: *1x za 2 měsíce se setkáváme... Pokud potřebuji, mohu kdykoliv volat. I má klíčová pracovnice využívá telefonní kontakt. Obvyčejně u nás při osobní návštěvě.*

R12: *Minimálně 1x za 2 měsíce osobní kontakt, jinak kontakt telefonicky, mailem, přes messenger - kdykoliv potřebujeme.*

Dále jsme do této kategorie zahrnuli to, jaké možnosti pomoci a podpory mají pěstouni od doprovázející organizace, zda tyto služby využívají. Zjišťovali jsme, zda jsou pěstouni o těchto možnostech informovaní a zda je využívají. Respondenti často zmiňují i psychickou podporu samotného klíčového pracovníka. To, že se mohou na někoho kdykoliv obrátit a stojí při nich je pro ně velmi důležité. Mnohdy důležitější než služby, na které mají ze zákona nárok. Z rozhovoru nám vyplynulo, že pěstouni jsou velmi dobře obeznámeni s tím, na co mají nárok. Nejvíce zmiňovali poradenství nebo zprostředkování psychologické pomoci. Pěstouni také využívají případových konferencí. Využívají také respit, doprovod a podporu při kontaktech s biologickou rodinnou dítěte.

R1: *Pracovnice nám vychází vstříc i se školením, které si nyní kvůli COVID nemůžeme splnit běžnou formou. Naplánovali jsme vzdělávání individuální, které bylo postavené na našich potřebách.* Dále respondentka mluvila o pomoci, kterou DO nabízí: *...v případě nějakého dotazu jsou vstřícní. Nabízí nám různé druhy pomoci ať již vzdělávací nebo jiné. Nabízí poradenství, které jsme ještě nevyužili, ale víme o něm a počítáme s ním do budoucna, až nastanou problémy. Jsme rádi, že pracovnice stojí při nás a na naše přání bude u kontaktů asistovat a i jako organizace poskytnou prostor pro bezpečné setkání. ...že v doprovodné organizaci můžeme najít podporu. Vytváří pro nás záchrannou síť, víme, že za námi někdo stojí. ...ze strany pracovníka DO máme vždy nabídku pomoci při vyskytnutí problému.* Respondentka R1 říkala, že o všech možnostech jsou informovaní, ale zatím nic

nepotřebovali využít: *Víme o možnostech poradenství či psychiatra, což však nebylo prozatím potřeba. Zatím nebylo potřeba využít ani jednu z uvedených možností. Zatím žádný problém nebyl.*

Respondentka R2 zmiňuje, že je pro ni nápomocná samotná spolupráce s klíčovým pracovníkem: *Je mi pomoci při řešení problémů... Dobře spolupracuji se svojí klíčovou pracovnící. Velmi mi pomáhá a snažíme se společně věci řešit.* Respondentka R2 služeb pro pěstouny využívá: *Vzdělávání i poradenství využívám, pokud je to možné. Prozatím jsem žádný velký problém neměla.* Pěstounka využila i pomoc při předávání dítěte z pěstounské péče do nové rodiny: *...při předávání dítěte k pěstounům, když jsem předávala své zatím první dítě.*

R3: *Nepotřebovali jsme zatím řešit nic zásadního, nicméně cítíme oporu v tom, že víme, že se na DO můžeme kdykoli obrátit. Poradenství do budoucna jistě rádi využijeme. Zatím nebylo potřeba nějak konkrétně pomáhat, vyjma jednoho předem domluveného hlídání,...* Zatím problémy nenastaly.

R4: *Dodává mě pocit klidu, že mám někoho, na koho se můžu obrátit, když potřebuji. Dále respondentka popisuje: Je možnost se kdykoli obrátit na svého klíčového pracovníka, pokud něco řešíte. Občas Vám připomenou některé důležité věci, poslání zpráv k soudu a tak. Poradí mi s výběrem odborníků, když je potřeba, nasměrují mě na vzdělávání. Také mě pomáhají s platbami pobytu dětí v době mé dovolené. Hledá způsoby pomoci. Máme v ní podporu.* Respondentka R4 popisuje, že je pro ni důležitá podpora, už samotná přítomnost a doprovod klíčového pracovníka: *No už tím, že stojí při mně. ...No právě ten doprovod, intervizní rozhovor, pomoc při sehnání odborníků a i to vzdělávání. Pokud je problém, můžu se na svého pracovníka obrátit kdykoli.* Pěstounka nám vyjmenovala i služby, které v rámci doprovázení využívá: *...zprostředkování dalších služeb jako psycholog, základní poradenství, intervize, podpora v jednání s OSPOD, případové konference... DO mě pomáhá s placením vzdělávání. Příspěvky na pobyt dětí při mé dovolené.*

Pěstounka R5 vyjmenovala všechny dostupné služby, které její doprovázející organizace nabízí a které využívá: *Organizace mi nabízí respit 14 dní, krátkodobé hlídání, které využívám na soudy, na případové konference. Dále nabízí vzdělávání, právní poradenství. Využívám všechny služby. Navíc mám možnost získat zdarma oblečení pro dítě v pěstounské péči. Dostala jsem nabídku i pro svoji biologickou dceru a to tu,*

že může jet na hory. ...a zajišťuje mi pomoc v oblasti sociální, poradenství, právní. Pro respondentku R5 je klíčová pracovnice oporou: *Je mi oporou... Na případné potíže není pěstoun sám...*

R6: *Když cokoliv potřebujeme, organizace zajišťuje pomoc, radu. Máme s kým sdílet i naše vztahy s biologickými rodiči a vzájemně se tak doplňovat o různé zkušenosti, které ze své pozice doprovázející organizace má.* Respondentka dále uvádí: *...zajišťuje poradenství v jakékoliv oblasti týkající se pěstounské péče. Nabízí taky víkendové pobyty pro pěstounské děti. Poskytuje i finanční příspěvek na pobyt dítěte např. na tábory či pomoc při hlídání.* Respondentka R6 zatím nepotřebovala využít služby, které DO nabízí: *Doposud nebyla příležitost, žádný problém se nevyskytl.*

R7: *Když si nevíme s něčím rady, zavoláme jim, prokonzultujeme.* Respondentka R7 má přehled o nabízených službách doprovázející organizace: *Poradenství, vzdělávání skupinové i individuální, individuální setkání nad problémy, konzultace, dobrá témata na vzdělávání i lektori. Jednou jsme byli i v divadle.* Jako pomoc pěstounka v rozhovoru vyzdvihla především osobní konzultace s klíčovou pracovnicí: *Zatím pouze rozhovorem s pěstouny i s dítětem i s ostatními, biologickými dětmi, v případě potřeby i poradenstvím, pomáhá i různými nápady a podněty.*

R8: *Když něco potřebujeme ihned vyřídí a zařídí. ... zajímají se, dávají rady. Je to naše podpora, hlavně psychická, že kdybychom něco potřebovali nebo nezvládli, tak se na ně můžeme obrátit a pomůžou. Když něco nevíme, nemusíme běhat po úřadech a zjišťovat, ale zeptáme se, zavoláme pracovníci a hned víme. Je to pro nás spojka s psychologem.* Respondentka R8 uvádí, že zatím nevyužila nějaké služby: *...psycholog nebyl potřeba... Ano, asi by pomohla, nabízí se, ale zatím nebylo potřeba.*

R9: *Už ta jistota, že kromě běžného, legislativou daného servisu se můžete obrátit o radu či zprostředkování, je fajn. Odpoví na dotaz, zjistí požadované informace.* Pěstounka v rozhovoru uvedla, že nevyužila poradenství nebo psychologa, ale organizace tuto službu nabízí: *Organizace nabízí poradenství s psychologem. To jsme prozatím nevyužili.* Využívají ale jiné nabídky doprovázející organizace: *Sociálně aktivizační službu jsme po omezenou dobu využívali. Pro dítě v pěstounské péči i naše vlastní pravidelně využíváme víkendové pobyty pro děti, kam děti velmi rády jezdí a prozatím byly na všech proběhlých víkendech.*

Respondentka R10 popsala, co vše jí doprovázející organizace nabízí a co vše využila: *Skleněnka pořádá nejen různá školení, ale taktéž nám bylo nabídnuto poradenství. Kromě toho mladá jezdí s dalšíma děčkama na víkendy, kde jsou jenom děti bez dospělých. ...víkendy pro děčka, ... Pak tu máme poradenství, které jsme prozatím využili jen jednou... U organizace využíváme také školení. A dvakrát jsme měli případovou konferenci, za kterou jsem opravdu vděčná. Ale pomohla nám, když jsme měli ty potíže s vlastníma rodičama. Nabídla poradenství pro mě i pro malou, nabídla ty případové konference, účastnila se jich, stojí při nás, dále se účastní setkávání s rodiči. Když byl problém se vzděláváním, pomohla nám. Když něčemu nerozumím, vysvětlí mi to či najde jiný způsob, jak mi pomoci. Z rozhovoru vyplynulo, že je pro ni kontakt s klíčovým pracovníkem důležitý a nápomocný: Víím, že k nám musí jezdit na návštěvy, že na nás musí dohlížet. Ale návštěvy mi nevdá. A jak už jsem říkala, pomáhá nám s kontakty s vlastními rodiči nebo zprostředkovává další služby. Dokáže poradit, podržet nás a v případě potřeby nabídne pomocnou ruku. Mám si alespoň s kým povykládat, ona mi rozumí, mladou zná, ví, jak to u nás chodí. Je to taková opora.*

R11: *Pokud by nastal nějaký problém při mé práci. Mám možnost pořešit vše s mou klíčovou pracovníci. Pomůže mi už tím, že si vyslechne, co mě trápí. Pokud není schopen pomoci mi sám. Snaží se najít řešení. Je tu pro mě vždy když potřebuji s čímkoliv poradit.* Respondentka R11 využívá mnoho služeb, které doprovázející organizace nabízí: *V rámci doprovodné organizace využívám vzdělávání, taky jsem spokojena s tím, že má doprovodná organizace nemá problém uhradit mi vzdělávání jinde, pokud mám o ně zájem. Také se mohu s čímkoliv na mou klíčovou pracovníci obrátit. Vyřešit společně problém který nastal. Jezdí se mnou, pokud je třeba na případové komise, popřípadě soudní jednání. Samozřejmě jsou kontakty s biologickou rodinou. V prostorách doprovodné organizace pod dohledem mého klíčového pracovníka.*

R12: *Vím, že mám v zádech někoho, na koho se mohu v případě nesnázi obrátit. Pomáhá ve všem, co potřebujeme. Zařídila případovou konferenci, kontakt s psychiatrem, nabízí vzdělávání, ... Podstatné pro nás je naplnění zákonné povinnosti vzdělávání, což nám naše DO umožňuje. V minulosti jsme využili pomoc při řešení problémů s biologickou rodinou pěstounat. V jednom případě přípravou případové konference, v druhém jsme s povděkem přijali možnost rozhovoru/vyšetření dítěte dětskou psychiatrickou. Nejvíce mi pomůže to, že víím, že se na někoho se svým problémem můžu obrátit. A pak spolu nalezneme řešení například ve formě případová konference, odborník.*

Dále jsme v této kategorii zaměřili na témata, která pěstouni řeší v rámci návštěv a setkávání se svým klíčovým pracovníkem. Většina respondentů vypověděla, že se svým klíčovým pracovníkem řeší témata ohledně pěstounské péče, vzdělávání a také chování a vývoj dítěte, jeho docházku do školy. Komplexně spolu mluví o vztazích v rodině, chodu rodiny. Pěstouni ale se svými klíčovými pracovníky řeší i témata mimo pěstounskou péči. S pracovníky hovoří opravdu o všem. Což plyne z harmonického a důvěrného vztahu, který se svým pracovníkem pěstouni mají. Jak nám vyplynulo z předešlých odpovědí. Pracovníci v rodinách komunikují i s dětmi.

R1: *Vedeme diskuze o některých způsobech chování dítěte. Ptá se nás, jak se máme, hodně se zajímá o dítě, o to, jak se mu daří ve školce či doma. Sleduje její pokroky a při návštěvě jí taktéž věnuje dost pozornosti.*

R2: *Vše ohledně dětí, aby jim bylo u nás dobře.* Respondentka R2 dodává, že s dítětem u nich klíčová pracovníce nepracovala: *S dítětem jsme zatím pracovat nemuseli, protože to byla miminka.*

Respondentka R3 nám uvedla, že se svou klíčovou pracovnící řeší vše. Nejen co se týká pěstounské péče: *Vše, co je třeba, formálně i neformálně.*

I pěstounka R4 mluví se svou pracovnící o všem možném: *Vše co se týká naší rodiny, někdy i věci, které se přímo netýkají pěstounské péče.*

R5: *Veškeré změny, které jsou u nás v rodině.*

R6: *Během návštěvy klíčové pracovníce mluvíme vždy o aktuálním dění, o životě dítěte i setkávání se s biologickými rodiči. Většinou se náš rozhovor týká pokroků dítěte, jeho zájmů a zálib. Dále vždy ochotně zodpoví naše případné dotazy týkající se pěstounské péče, poradí, co je potřeba, informuje nás o dění ve vzdělávání. Poohlídáme se spolu zpět, co bylo, hodnotíme různá vzdělávání, mluvíme o tom, co by mohlo být ku prospěchu nebo k dalšímu rozvoji. Během setkávání se řeší aktuální dění, případné zodpovězení otázek týkajících se pěstounské péče, jsem spokojena i s tématy vzdělávání, s rozvojem sebe samé i s klíčovou pracovnící.* Respondentka R6 nám uvedla, že klíčová pracovníce pracuje i s dítětem. Zajímá se o jeho zájmy a vývoj. Dítě k ní má důvěru. Má s ním vybudovaný vztah: *Klíčová pracovníce je velmi empatická a při návštěvě se hlavně zaměřuje na dítě, povídá si s ním, zjišťuje jeho pokroky, vychází mu vstříc v jeho zájmech, hraje si s ním apod., čímž si vlastně velmi přirozeně získává jeho přízeň.*

R7: *Vzdělávání, dříve i pomoc s vyhledáním PPP, případně i konzultace o některém chování dítěte.*

R8: *Každodenní záležitosti, vývoj dítěte, práci dítěte v kroužcích, ve školce, jak jej připravit na nezájem rodičů.*

R9: *Běžné „provozní“ záležitosti, vztahy v rodině, školu..... Vždy je to jiné, dle toho, co je zrovna potřeba vyřešit.*

R10: *Vždy si povykládáme úplně o všem. Je to takový hnací motor, naše podpora. Respondentka R10 dále mluvila, o čem se svou klíčovou pracovnící mluví při vzájemných setkání: *Všechno. Od každodenních záležitostí, až po vztahy v rodině. Ptá se na to, jak se máme, co nového. Co v práci, co ve škole. Zajímá se o náš život. Dává nám zpětnou vazbu. Řeší s námi rodiče od mladé, jak s nimi vycházíme, jak se o mladou zajímají. Ptá se i na vztah k pracovníci na úřadě. V poslední době jsme společně řešili Covid a všechno kolem toho. Vzájemně jsme si stěžovali na celou situaci. Klíčová pracovníce při návštěvách mluví i s dítětem: *S dítětem si pracovníce vždy povykládá se zájmem. Zajímá se o školu, známky, ale taky jeho kamarády a záliby.***

R11: *Vše co se týče mých dětí v péči. Taktéž i mých osobních problémů.*

R12: *Běžné pěstounské starosti a radosti. Vzdělávání, individuální plány dětí, záležitosti ohledně biologických rodičů, ...*

Jako poslední jsme do této kategorie zařadili motivaci pěstounů k pěstounské péči. Zda je jejich doprovázející organizace či klíčový pracovník nějakým způsobem motivuje k pokračování v pěstounské péči. Zde se shodují všichni respondenti, že je není potřeba motivovat. Pěstounskou péči berou jako samozřejmost, součást svého života. Něco, do čeho šli dobrovolně a motivace vychází z jejich vnitřního přesvědčení.

R2: *To jde tak nějak samo.*

R3: *V podstatě není třeba nás motivovat.*

R5: *Nikdy jsem o pěstounství nepochybovala.*

R6: *Myslím si, že motivace ani není potřeba. Pěstounství je obohacující samo o sobě, protože je to jiné. Ale pokud mám mluvit o motivaci ze strany klíčové pracovníce, tak mohu říct, že mě přece jen motivuje svými originálními nápady v tvořivosti, které i já mohu pak uplatnit při kreativní činnosti s dětmi.*

R8: *Motivace je rodinné pouto, Šimonek je náš, motivaci nepotřebujeme.*

R9: *Jak pokračování? To je jako s vlastním dítětem, „nafurt“.*

R10: *Neřekla bych přímo, že nás motivuje. V pěstounce bychom pokračovali i bez doprovodek, ale já jsem ráda, že jsou.*

R11: *Práce mě zatím stále baví, není třeba mě moc motivovat.*

R12: *Asi by nebylo v pořádku, aby mě k výkonu pěstounské péče motivovala moje doprovázející organizace nebo klíčový pracovník.*

5.4 Kategorie č. 4 – Co tě nezabije, to tě posílí

Do třetí kategorie jsme zařadili tyto kódy: **Strach, Bio rodina, Nabídka pomoci, Budoucnost, Plány, Láska P**

V této kategorii jsme se věnovali zkušenostem pěstounů s biologickou rodinou jejich pěstounských dětí. Pro některé z respondentů to je důležité téma. Biologickou rodinu dítěte řeší často se svým klíčovým pracovníkem. Mají z toho obavy, a proto hledají podporu u své doprovázející organizace. Každý z respondentů má jinou zkušenost s biologickou rodinou dítěte.

R1: *Taky jsme se už společně bavili o kontaktech s biologickou rodinou, které nás v budoucnu budou čekat. Z kontaktů s rodinou máme trochu obavu.*

R2: *Kontakt s biologickými rodiči máme od začátku dobrý, píšeme si SMS zprávy a telefonujeme každý týden. Víme o nich téměř vše, proto jsem s manželem jim nabídla, když byla matka podruhé těhotná, že v případě nouze může dát malého k nám, ...*

R3: *Do budoucna počítám s tím, že budeme např. řešit, jak malé citlivě vysvětlit, kde se u nás vzala, jak se to má s jejími biologickými rodiči, proč není u nich apod. ...vlastní biologické děti nemáme...*

R6: *Máme dokonce i vlastní zkušenost, že jsme se na jednom víkendovém pobytu setkali s biologickou babičkou našeho pěstounského dítěte. Což byl velmi krásný a nezapomenutelný okamžik. Myslím, že je důležité udržet v dobrých vztazích kontakt dítěte s biologickými příbuznými, protože ta „krev“ je v dítěti, dítě ji cítí a je s ní spojeno.*

R8: *...biologická matka nemá zájem o kontakt, otec velmi málo, spíše ne, ...*

R10: *Měli jsme ji kvůli kontaktům mladé s jejíma biologickýma rodičema. U té konference byli její oba rodiče, ale byla tam i pracovnice z úřadu. Díky tomu jsme si mohli otevřeně promluvit a nastavit kontakty tak, aby to všem vyhovovalo. Jinak bych se musela furt s jejíma rodičema hádat, protože s nima se fakt nedá normálně domluvit. Tak za to jsem ráda.*

5.5 Kategorie č. 5 – Čím víc sdílíme s druhými, tím víc máme

Do poslední kategorie jsme zařadili následující kódy: **Vzdělávání, Forma vzdělávání, Přínos, Výběr, Omezení sdílení, Sdílení zkušeností**

V této kategorii jsme se zaměřili na povinné vzdělávání pěstounů. Dotazovaní pěstouni se vzdělávají u své doprovázející organizace. Jsou si vědomi, že mohou využívat vzdělávání i u jiných subjektů. Jen velmi málo jich ale tuto možnost využívá. Považují nabídku vzdělávacích aktivit u své DO za dostatečně pestrou. Někteří z respondentů využívají víkendových či týdenních pobytů, které jsou mnohdy intenzivnější. Zároveň si na těchto pobytových akcích odpočinou od každodenních činností. Jiní docházejí na klubová jednodenní setkání. Či tyto akce kombinují. Pak jsme v této kategorii shrnuli i to, jaký má pro pěstouny vzdělávání význam. Většina z nich se shodla na tom, že vzdělávání je pro ně přínosné a smysluplné. Především to, že se mohou potkávat s dalšími pěstouny, společně sdílet své příběhy, problémy, podělit se o zkušenosti. To je pro pěstouny velmi důležité. Vybírají si pro ně užitečná témata. S některými pěstounkami jsme v rozhovoru narazili i na současnou epidemiologickou situaci ve světě. V současné době je právě z důvodu této situace pozastavené setkávání pěstounů a vzdělávání probíhá individuální formou. Respondentky zmiňovaly, že jim chybí osobní setkávání a sdílení s ostatními pěstouny.

R1: *Vzděláváme se, i když prozatím to bylo většinou individuální formou. V nabídce vzdělávání je spousta zajímavých témat, ve kterých si můžeme vybírat. A také mají spoustu možností, jak si vzdělávání udělat.*

R2: *Vzdělávám se u své DO.*

R3: *Ano, vzděláváme se u své doprovodné organizace. Respondentka dále mluvila o tom, jaké vzdělávání u své doprovázející organizace využívají: ...širší setkání s ostatními pracovníky DO v rámci vícedenních školení, případně klubových setkání. Využíváme vzdělávání i klubová setkání.*

R4: *Někdy se vzdělávám u své DO, někdy u jiných DO... Vyhledám si témata, která potřebuji k rozvoji nebo k práci nebo které mě zajímají. Snažím se, aby mě to právě bavilo a aby mě to pomáhalo při výchově nebo mém rozvoji.*

R5: *U své doprovodné organizace se vzdělávám. Vzdělávání si vybírám tematicky dle toho, co mě zrovna zajímá a co se mě dotýká.*

R6: *Jsou to různé vzdělávací přednášky, víkendové či týdenní vzdělávací pobyty, kterých se mohou zúčastnit i všechny naše děti, nejen pěstounské... Velmi rádi se v průběhu roku vzděláváme a ze vzdělávací nabídky vždy využijeme zajímavá témata, která nás právě v daný čas zajímají. Jsme rádi, že je pestrý výběr, že i lektori se mění a člověk tak díky tomu obohacuje své vědomosti i svůj pohled na život. Vzdělávání různě měníme. Někdy využíváme víkendové pobyty i s dětmi, při kterých mají děti svůj vlastní program, zatímco dospělí se vzdělávají. Jiný rok zase využíváme jednodenní přednášky podle témat, které nás nějakým způsobem v daný čas osloví. I když je možnost využít vzdělávání i u jiných organizací, doposud jsme vždy využili naši DO, protože výběr témat je pestrý. Máme i dobrou zkušenost s víkendovým vzdělávacím pobytem.*

R7: *I víkendové pobyty bývají na pěkných místech v přírodě, dobrý odpočinek.*

R8: *Jezdíme na školení. Víkendové pobyty jsou super.*

R9: *Vzdělávám se u své DO. ...chodíme na školení, které je poučné. Pokaždé je školení na jiné téma. Jsou tam i víkendová školení či školení přes týden. Jezdívají jsme vždy na víkendy. My se vzděláváme, o děti je taky postarané.*

R10: *Vzdělávám se pouze u své doprovodky. Témata jsou většinou odlišná. Některé školitele mám raději než ty druhé. Nejradyji však jezdívám s mladou na víkendové školení, protože si od ní aj trochu odpočinu*

R11: *Vzdělávám se u své doprovodné organizace. Líbí se mi, že mohu i jinde pokud mě zaujme téma.*

R12: *Ano, většinu vzdělávání plníme u naší DO.*

Dále jsme v této kategorii shrnuli i to, jaký má pro pěstouny vzdělávání význam. Většina z nich se shodla na tom, že vzdělávání je pro ně přínosné. Především že se mohou potkávat s dalšími pěstouny, společně sdílet své příběhy, problémy, podělit se o zkušenosti. To je pro pěstouny velmi důležité.

R1: *Přínosné je to však v tom, že se dozvídáme informace o tom, jak možné problémy byly řešeny u jiných pěstounů s dětmi.*

R2: *Přínosné určitě je, ráda poznávám nové věci a vždy je dobré se něco nového naučit, dozvědět se. A důležitý je pro mě kontakt s ostatními.*

R3: *Vzdělávání bereme jako přínosné ...Přínosná jsou i setkání s ostatními pěstouny.*

Respondentka R3 dále hovořila o důvodech přínosu vzdělávání: *...kvůli setkáním s ostatními*

pěstouny a případně jejich dětmi, ale dozvídáme se spoustu zajímavých informací, třeba o tom, co se v jakých případech osvědčilo, co funguje/nefunguje, co může do budoucna nastat a jak na to reagovat...

R5: Beru to jakou nutnou povinnost, která mě vždy obohatí.

R6: Je to sice povinnost, ale upřímně mohu říct, že přínosná. Přednášky bývají zajímavé, vždy aktuální k PP. Jsou v mnohém inspirativní a obohacující.

R8: Některé přednášky jsou zajímavé a přínosné.

R9: Vzdělávání je ve velké míře přínosné, není to jen povinnost. Většinou jsou to dobré témata, která mi vždy něco nového přinesla. Člověk se vždy něco nového přiučí, pozná nové lidi a nabere spoustu zajímavých zkušeností. Člověk se může svobodně doptávat, nikdo mu v tom nebrání a vždy je mu s ochotou odpovězeno. Vzdělávání nepovažuji za špatnou věc. Můžeme se setkávat s ostatními pěstouny. Děti poznají i nové kamarády, poznají, že v pěstounské rodině nežijí jenom oni, ale že jsou další děti, které nemají vlastní rodiče apod.

R10: Vzdělání považuji za přínosné. Pěstounka dále hovořila o přínosu sdílení s ostatními pěstouny: ...pak si můžu já povykládat s ostatními pěstouny. Je to super možnost vzájemného sdílení. Když poslouchám příběhy druhých, jak se s dětmi narozčilují, či jaké problémy mají ve škole a podobně, tak jsem ráda, že já mám problémy jen s vlastními rodiči mladé. Dále zmiňovala, že setkávání s dalšími pěstouny považuje za benefit i pro své dítě: Aspoň vidí, že není jediná, kdo je v pěstounské péči. Má mezi ostatními dětmi kamarády, se kterými jezdívá i na tábory a tak. Já jsem taky ráda, že znám více pěstounů, s některými se pravidelně navštěvujeme. To by bez doprovodky šlo asi těžko.

R11: Přínosné je i to, že se potkáme s kolegy a vyslechneme si, co je trápí. Navzájem probereme naše problémy.

R12: Přínos vzdělávání nepopírám, ovšem je pravda, že témata nejsou nevyčerpatelná, obzvláště když se člověk pěstounství věnuje 10, 15 let. Je pravda, že někdy jde i o „nasbírání hodin“

S některými respondentkami jsme v rozhovoru narazili i na současnou epidemiologickou situaci ve světě. V současné době je právě z důvodu této situace pozastavené setkávání pěstounů a většina vzdělávání probíhá individuální formou. Respondentky zmiňovaly, že jim chybí osobní setkávání s ostatními pěstouny.

R1: *...nemůžeme se setkávat, ale to není v kompetenci DO. Mrzí nás, že známe osobně prozatím jen pár pěstounů a nemůžeme se tak dělit o naše zkušenosti s ostatními.*

R2: *Chybí mi v téhle pitomé době setkávání s ostatními pěstounkami na Skleněnce při vzdělávání.*

R7: *Nyní kvůli pandemii není vzdělávání a setkávání, ale prý můžu zavolat na individuální setkání.*

6 INTERPRETACE DAT

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jak doprovázení pěstounských rodin ovlivňuje průběh pěstounské péče. Zjišťovali jsme zkušenosti pěstounů s doprovázejícími organizacemi. Zda jim spolupráce s doprovázející organizací usnadňuje výkon pěstounské péče. Dalším dílčím cílem bylo zjistit, jakou roli má v rodině klíčový pracovník doprovázející organizace. Zaměřili jsme se na to, jak klíčový pracovník s rodinou pracuje. V čem rodině pomáhá, jak probíhá kontakt. Zda je pro rodinu oporou. Ve výzkumu jsme se zaměřili i na naplňování potřeb rodiny ze strany doprovázející organizace. V poslední části jsme zkoumali i pozitiva a negativa, která pěstouni vnímají na doprovázení.

1. Jaké jsou zkušenosti pěstounů s doprovázející organizací?
2. Jaká je role klíčového pracovníka doprovázející organizace v průběhu pěstounské péče?
3. Jak spolupráce s doprovodnou organizací naplňuje potřeby pěstounských rodin?
4. Jaké pozitiva a negativa vnímají pěstouni na institutu doprovázení?

Na základě výše uvedených výzkumných otázek jsme zformulovali interpretaci a dat na otázky jsme byli schopni odpovědět.

Výzkum ukázal, že zkušenosti se stávající organizací, se kterou mají respondenti uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče, jsou kladné. Nikdo z dotazovaných neuvedl žádnou negativní zkušenost se svou organizací. Negativní zkušenosti ale měli někteří respondenti s předchozími organizacemi, se kterými měli uzavřenou dohodu. Tyto špatné zkušenosti vedli pěstouny ke změně organizace. V souvislosti se zkušenostmi jsme do výzkumu zahrnuli i volbu doprovázející organizace. Tady byly odpovědi respondentů odlišné. Ale obecně můžeme říci, že organizaci si pěstouni vybírali na základě pozitivních doporučení a kladných recenzí, ať už ze strany OSPOD, Krajských úřadů nebo jiných pěstounů. Dalším důvodem pro výběr organizace byly osobní zkušenost nebo známost s pracovníky nebo organizací. Ve výzkumu jsme se zaměřili i na očekávání pěstounů na svou doprovázející organizaci. Zde byly výpovědi respondentů podobné a navzájem se překrývaly. Jsou spokojeni se současným stavem. Uváděli, že jim spolupráce vyhovuje tak, jak funguje nyní, a nechtějí nic měnit. Očekávají podporu a pomocnou ruku při řešení nenadálé situace.

Z výzkumu dále vyplynulo, že dotazovaní berou pěstounskou péči jako součást svého života. Něco, do čeho šli dobrovolně a motivace vychází z jejich vnitřního přesvědčení. Všichni účastníci výzkumného šetření se shodli na tom, že není třeba je motivovat k výkonu pěstounské péče a ani to od své doprovázející organizace nevyžadují a nepotřebují.

Nezbytným elementem ve vztahu pěstounské rodiny a klíčového pracovníka je důvěra. Všechny odpovědi respondentů se shodovali na tom, že ke svému klíčovému pracovníkovi mají důvěrný vztah. Z výzkumu vyplynulo, že respondenti berou klíčového pracovníka především jako osobní psychickou podporu pro jejich rodiny. Vědomí, že se mohou na někoho kdykoliv obrátit a stojí při nich je velmi důležité. Přičemž se tato podpora promítá ve sdílení, naslouchání, iniciování setkávání s dalšími pěstouny, sdílení vlastních zkušeností, časově neohraničené podpoře, ale i chápavý přístup. Za důležité lze pokládat i kladný vztah pracovníka k dětem. Z odpovědí na otázku, co vše respondenti probírají, při společných setkání vyplývá, že pěstouni mají se svým klíčovým pracovníkem harmonický a důvěrný vztah. Z výzkumu vyplynulo, že pěstouni se svým klíčovým pracovníkem řeší témata nejen ohledně pěstounské péče, vzdělávání i chování a vývoj dítěte, jeho docházku do školy apod. Mluví spolu o vztazích v rodině a chodu rodiny, často probírají i biologické děti pěstounů. Pěstouni ale se svými klíčovými pracovníky probírají i témata mimo pěstounskou péči. S pracovníky hovoří opravdu o všem. V teoretické části této práce jsme již uváděli, že klíčový pracovník má povinnost být v kontaktu pěstouny minimálně 1x za dva měsíce. Ze zkušeností dotazovaných vyplynulo, že tato povinnost je ze strany doprovázející organizace dodržena. Intervaly kontaktů mezi pěstouny a klíčovým pracovníkem jsou mnohdy i častější. Z výzkumu vyplývá, že probíhají nejen osobně, ale dle individuálních potřeb telefonicky, e-mailem či přes Messenger. Osobní kontakty probíhají většinou v domácnostech pěstounů. Z výzkumu vyplynulo, že vztahy mezi oslovenými pěstouny a klíčovými pracovníky jsou velmi úzké.

Podstatnou součástí doprovázení je soubor základních služeb, na které mají pěstouni nárok dané zákonem. Mezi tyto služby řadíme krátkodobé a dlouhodobé hlídání, poradenskou činnost, zprostředkování psychologické pomoci a dalších služeb, zprostředkování případových konferencí, vzdělávání, doprovod při kontaktech s biologickou rodinou dítěte apod. Z výzkumu vyplynulo, že o těchto službách mají pěstouni přehled a využívají je. Nejčastěji využívají poradenství nebo psychologickou pomoc, krátkodobé nebo dlouhodobé hlídání. V souvislosti s touto otázkou respondenti často

zmiňovali i psychickou podporu samotného klíčového pracovníka. To, že se na něj mohou kdykoliv obrátit a stojí při nich je pro ně velmi důležité. Mnohdy důležitější než služby, na které mají ze zákona nárok. U svého pracovníka hledají pěstouni podporu. Výzkum ukázal, že role klíčového pracovníka a doprovázející organizace v rodině je nenahraditelná.

Vzdělávání v oblasti náhradní rodinné péči mají pěstouni ze zákona povinné. Většina respondentů se shodla na tom, že vzdělávání má smysl a je přínosné. Berou ho jako pozitivum. Z výzkumu vyplynulo, že na vzdělávání je pro pěstouny nejdůležitější to, že se mohou společně setkat s dalšími pěstouny. Společně se podělit o své zkušenosti, sdílet své problémy a příběhy. Ujistění, že v tom nesou samy.

Výzkum dále odhalil některá negativa současné doby. Respondenti ve svých výpovědích několikrát zmiňovali současnou epidemiologickou situaci. Bohužel, v současné době je pozastavené vzdělávání, pěstounům není umožněno se setkávat. Respondentky zmiňovaly, že jim chybí hlavně osobní setkávání s ostatními pěstouny. Jiná negativa, která by pěstouni pozorovali na své spolupráci s doprovázející organizací, výzkum neodhalil.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo zjistit, jak doprovázející organizace ovlivňují životy pěstounských rodin, jak pěstouni vnímají systém doprovázení a jakou zkušenost s doprovázejícími organizacemi mají. Dalším cílem bylo zjistit, jak vnímají svého klíčového pracovníka, který rodinu provází a jakou roli v procesu doprovázení zaujímá.

V první části práce jsme stanovili teoretická východiska, která mají za cíl seznámit čtenáře s danou problematikou. V první kapitole jsme se věnovali náhradní rodinné péči v České republice a podrobně jsme charakterizovali především pěstounskou péči. Druhá kapitola se věnuje institutu doprovázení. Tato kapitola je stěžejní pro pochopení výzkumné části práce. Zde jsme definovali, co to je doprovázení a k čemu slouží. Dále jsme vymezili dohodu o výkonu pěstounské péče, která je základem pro celý proces doprovázení, neboť je povinností každého pěstouna mít ji uzavřenou. V dohodě jsou rovněž uvedeny práva a povinnosti pěstounů. Soubor práv a povinností pěstounů je základním kamenem pěstounské péče a celého systému doprovázení. Rovněž jsou stěžejní pro výzkumnou část práce. Poslední kapitola jsme zaměřili na klíčového pracovníka, který je důležitou osobou v životě pěstounské rodiny a rovněž se mu věnujeme ve výzkumné části.

V praktické části této diplomové práce jsme věnovali výzkumnému šetření. Nejprve jsme stanovili metodologii výzkumu, výzkumný cíl a z něj vycházející výzkumnou otázku. Pro účely našeho výzkumu jsme zvolili kvalitativní pojetí, který zkoumá problematiku více do hloubky. Sběr dat byl realizován pomocí polostrukturovaných rozhovorů s respondenty. Dále jsme zde vymezili výzkumný soubor a způsob jeho výběru. Za výběrový soubor jsme zvolili pěstouny. Jako metodu výběru jsme zvolili záměrný kvótní výběr. Další část praktické části jsme věnovali analýze a následné interpretaci získaných dat, čímž jsme odpověděli na stanovené výzkumné otázky.

Z výzkumu vyplynulo, že klíčový pracovník hraje v celém procesu doprovázení stěžejní roli. Je to právě on, s kým jsou pěstouni v úzkém kontaktu. Je jejich prostředníkem. Obrací se na něj se svými problémy a dotazy. Pěstouni vnímají svého klíčového pracovníka jako psychickou oporu, někoho na koho se mohou kdykoli obrátit, kdo je vyslechne, poradí a stojí při nich. Výzkum nám potvrdil, že vztah mezi pěstouny a klíčovým pracovníkem je založen na důvěře. Pro pěstouny je klíčový pracovník partner a jeho role v rodině je nenahraditelná. Pro pěstouny je rovněž důležité sdílení s ostatními pěstouny.

Podělit se o své zkušenosti, sdílet své problémy a příběhy. Vědomí, že v tom nejsou sami, je velmi důležité. Můžeme tady říci, že pěstounská péče a doprovázení ovlivňuje životy pěstounských rodin. Berou ji ale jako součást svého života. Závěrem bychom mohli říci, že během výzkumného šetření jsme se ale nesečkali s negativními názory na stávající doprovázející organizaci, s kterou mají pěstouni uzavřenou dohodu. Celý proces doprovázení vnímají pěstouni pozitivně a vidí v něm přínos.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BICKOVÁ, Lucie. *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky, 2011. ISBN 9788090466814.
- [2] BUBLEOVÁ, Věduna, Alena VÁVROVÁ, Jana FRANTÍKOVÁ a Martina VANČÁKOVÁ. *Průvodce náhradní rodinnou péčí*. 4. Praha: OPS při Nadaci Terezy Maxové, 2009.
- [3] BUBLEOVÁ, Věduna, Alena VÁVROVÁ, Lucie VRÁNOVÁ a Jana FRANTÍKOVÁ. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011. ISBN 978-80-87455-01-2.
- [4] BUBLEOVÁ, Věduna. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. 2., přeprac. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2013. ISBN 978-80-87455-17-3.
- [5] BUBLEOVÁ, Věduna. *Základní informace o osvojení (adopci)*. 3., přeprac. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014. ISBN 978-80-87455-18-0.
- [6] GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1788-3.
- [7] GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce: pro pedagogické obory*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 208 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3379-1.
- [8] JANEBOVÁ Radka, Rad BANDIT, Ivana DAVIDOVÁ, Martina MACUROVÁ a Michal OPATRŇÝ. *Etický kodex jako nástroj podpory řešení etických dilemat sociální práce*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2015. Sešit sociální práce. ISBN 978-80-7421-089-1.
- [9] Kolektiv autorů. *Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče*. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2015. ISBN 978-80-7421-103-4.
- [10] Kolektiv autorů. *Dobry pěstoun: náhradní rodinná péče v ČR*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2018. ISBN 978-80-907053-2-6.
- [11] KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. 6., V Portálu 5. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-922-4.

- [12] MACELA, Miloslav. *Dohody o výkonu pěstounské péče*. Právo a rodina. Praha: Linde. 2013a, roč. 15, č. 7/2013. ISSN 1212-866X.
- [13] MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0697-2.
- [14] MATOUŠEK, Oldřich, ed. *Dítě traumatizované v blízkých vztazích: manuál pro profesionály a rodiny*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1242-3.
- [15] NOVOTNÁ, Věra, Eva BURDOVÁ a Jana RIEDLOVÁ JURKOVÁ. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*. 2., aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2016, 807 s. Právo. ISBN 978-80-7554-022-5.
- [16] NOŽÍŘOVÁ, Jana. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-8613191-7.
- [17] ORAVCOVÁ, Hana, Jaroslava MÁLIKOVÁ a kol. *Etické otázky doprovázení v náhradní rodinné péči*. 1. Praha: Asociace Dítě a rodina, 2018.
- [18] PAZLAROVÁ, Hana, ed. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1020-7.
- [19] PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4317-2.
- [20] ROTREKLOVÁ, Eva (2015). Aktuální otázky péče o děti separované od rodičů: sborník z XV. celostátního semináře. Brno: Triada - poradenské centrum.
- [21] SEMERÁDOVÁ, Monika, Barbora ZACHAŘOVÁ a Ria ČERNÁ. *Metodika doprovázení: Podpora, vzdělávání a kontrola při výkonu náhradní rodinné péče*. Chrudim: Amalthea o.s., 2011. ISBN 978-80-904801-0-0.
- [22] SOBOTKOVÁ, Irena a Veronika OČENÁŠKOVÁ. *Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli: trendy vs. zkušenosti*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-24438-21-4.
- [23] SYCHROVÁ, Adriana. *Pedagogické aspekty náhradní rodinné péče*. Vydání I. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2015. ISBN 978-80-7395-955-5.
- [24] ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

- [25] ORAVCOVÁ, Hana, Jaroslava MÁLÍKOVÁ a kol. *Etické otázky doprovázení v náhradní rodinné péči*. 1. Praha: Asociace Dítě a rodina, 2018.
- [26] VÁVROVÁ, Soňa. *Doprovázení v pomáhajících profesích*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0087-1.
- [27] ZEZULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0065-9.

Seznam použitých internetových zdrojů

- [28] Děti patří domů. *Manuál klíčového pracovníka* [online]. 2013 [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: https://www.nahradnirodina.cz/sites/default/files/manual_klicoveho_pracovnika_dp_d.pdf
- [29] Dávky pěstounské péče. *Úřad práce ČR* [online]. 2020, 2020 [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/davky-pestounske-pece>
- [30] Dohoda o výkonu pěstounské péče. *Skleněnka, z.s.* [online]. 2018, 2020 [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <http://duhovasklenenka.cz/dohoda-o-vykonu-pestounske-pece/>
- [31] Dohody o výkonu pěstounské péče. *MPSV* [online]. Praha, 2021, 2019 [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/dohody-o-vykonu-pestounske-pece-vzorova-dohoda-a-formulare>
- [32] Formy náhradní rodinné péče. *MPSV* [online]. Praha, 2021, 2019 [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/formy-nahradni-rodinne-pece>
- [33] Institut projektového řízení a. s. *Analýza situace příbuzenské pěstounské péče* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2017 [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <http://www.knihovnanrp.cz/wp-content/uploads/2018/10/Analyza-situace-pribuzenske-pestounske-pece.pdf>
- [34] Kolektiv autorů. *Manuál implementace STANDARDŮ KVALITY SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY pro pověřené osoby* [online]. Praha: MPSV, 2014 [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/953091/manual_OSPOD.pdf/71acde91-cbdd-36a4-7383-0a4c4552958a

- [35] LIPOVÁ, Dana, Anna KRBCOVÁ a Kamila TOMANOVÁ. *Pěstounské rodiny v České republice: Základní charakteristiky pěstounů a dětí v pěstounské péči* [online]. 1. Praha: Asociace Dítě a Rodina, z.s, 2019 [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://www.nadacesirius.cz/soubory/ke-stazeni/Analyza-Pestounske-rodiny-v-Ceske-republice.pdf>
- [36] Moštková, Š., Sobotková, I. (2016). Příbuzenská pěstounská péče: když dítě vychovávají prarodiče. *E-psychologie*, 10(4), 47-64. Dostupné z http://e-psycholog.eu/pdf/mostkova_sobotkova.pdf
- [37] PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU. *Krajský úřad Zlínského kraje* [online]. nedatováno, nedatováno [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://www.kr-zlinsky.cz/pestounska-pece-na-prechodnou-dobu-cl-3450.html>
- [38] Práva a povinnosti. *Skleněnka, z.s.* [online]. 2018, 2020 [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <http://duhovasklenenka.cz/prava-a-povinnosti/>
- [39] VANČÁKOVÁ, Martina. Doprovázení pěstounských rodin. *Virtuální knihovna NRP* [online]. nedatováno [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <http://www.knihovnanrp.cz/nahradni-rodinna-pece/sluzby-pro-pestouny/doprovazeni-pestounskych-rodin/>
- [40] Základní informace o vyhodnocování situace dítěte a IPOD. *Středočeský kraj* [online]. 2018, 2018 [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: <https://www.kr-stredocesky.cz/web/socialni-oblast/vyhodnoceni-ohrozeneho-ditete-a-tvorba-ipod>

Seznam použité legislativy

- [41] ČESKO. *Zákon č. 89 ze dne 3. 2. 2012 Občanský zákoník, v platném znění. In: Sbíрка zákonů České republiky* [online]. 2012, částka 33 [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=6144>
- [42] ČESKO. *Zákon č. 359 ze dne 8. 12. 1999 o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění. In: Sbíрка zákonů České republiky* [online]. 1999, částka 111 [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3328>
- [43] ČESKO. *Vyhláška č. 473 ze dne 17. 12. 2012 o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění. In: Sbíрка zákonů České*

republiky [online]. 2012, částka 177 [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=z&id=25176>

- [44] ČESKO. *Zákon č. 108 ze dne 14. 3. 2006 o sociálních službách, v platném znění*. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2006, částka 37 [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=4883>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

apod.	A podobně
atd.	A tak dále
č.	Číslo
ČR	Česká republika
DO	Doprovázející organizace
IPOD	Individuální plán ochrany dítěte
Kč	Korun českých
KP	Klíčový pracovník
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
např.	Například
NRP	Náhradní rodinná péče
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
PP	Pěstounská péče
Sb.,	Sbírka zákonů
SPOD	Sociálně-právní ochrana dětí
vzpp	Ve znění pozdějších předpisů

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Počet dlouhodobých pěstounů	20
Tabulka 2 – Údaje o respondentech.....	54
Tabulka 3 – Rozdělení kódů a kategorií	56

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: ukázka rozhovor č. 5

PŘÍLOHA P II: ukázka rozhovor č. 10

PŘÍLOHA P I: UKÁZKA – ROZHOVOR Č. 5

Dotazník č. 5

5) Jak Váš život ovlivňuje spolupráce s doprovodnou organizací?

Právnický
Při vzdělávání se dozvídám spoustu nových informací a ty pak následně můj život šetří v tom smyslu, že některé informace беру jako osvědčené doporučení a nemusím tak často doma dělat pokus, omyl. Já razím takové heslo, že leccemu se člověk naučí ve škole, lecco se dá vyčíst. No ale to jak vychovávat děti, to nás nikdo neučil.

6) Jste spokojeni se svou doprovodnou organizací? Je něco co byste chtěli změnit? Uved'te, co vás napadá?

NAŽOR
U stávající organizace jsem krátce a zatím jsem spokojena s organizací, tak i se svou klíčovou pracovnící.

7) Co vše Vám doprovodná organizace nabízí v rámci spolupráce? Jak využíváte nabízené služby? (Vzdělávání, poradenství, a další...) Prosím popište.

Právnický
Organizace mi nabízí respit 14 dní, krátkodobé hlídání, které využívám na soudy, na případové konference. Dále nabízí vzdělávání, právní poradenství. Využívám všechny služby. Navíc mám možnost získat zdarma oblečení pro dítě v pěstounské péči. Dostala jsem nabídku i pro svoji biologickou dceru a to tu, že může jet na hory.

8) Na základě čeho jste si vybrali svou doprovodnou organizaci?

VOLEBA
Její dvě pracovníce byly účastny případových konferencí, které jsem měla. Jedna jako facilitátorka a druhá jako zapisovatelka.

9) Jak častý je váš kontakt s klíčovým pracovníkem? Jakým způsobem se s ním setkáváte, kontaktujete?

KONTAKT *FORMA KONT.* *KONTAKT*
Minimálně jednou za měsíc. Telefonem, mailem, osobně. V případě když něco řeším, tak i několikrát denně.

10) V čem všem vám pomáhá? Pracuje nějak i s dítětem, popřípadě jak?

PODPOTA *SLUŽBY*
Je mi oporou a zajišťuje mi pomoc v oblasti sociální, poradenství, právní.

11) Jaký máte se svým klíčovým pracovníkem vztah? Máte k němu důvěru?

DŮVĚRA
Ano, mám. To byl hlavní důvod změny doprovázející organizace.

PŘÍLOHA P II: UKÁZKA – ROZHOVOR Č. 10

Rozhovor č.10

6) **Jste spokojeni se svou doprovodnou organizací? Je něco co byste chtěli změnit? Uveďte, co vás napadá?**

NAZOR *SDÍLENÍ ZKŮŠENOSTI*
Já jsem spokojená. Mladá taky. Aspoň vidí, že není jediná, kdo je v pěstounské péči. Má mezi ostatními dětmi kamarády, se kterými jezdívá i na tábory a tak. Já jsem taky ráda, že znám více pěstounů, s některými se pravidelně navštěvujeme. To by bez doprovodky šlo asi těžko.

7) **Co vše Vám doprovodná organizace nabízí v rámci spolupráce? Jak využíváte nabízené služby? (Vzdělávání, poradenství, a další...) Prosím popište.**

NAŠE MŮŽENOSTI
Tak jsou to již ty zmiňované víkendy pro děcka, na ty jsem si pěkně zvykla ☺ Pak tu máme poradenství, které jsme prozatím využili jen jednou a to s doktorkou Táňou. To je naprosto skvělá žena. Dokáže poradit, zklidnit, dá nám zpětnou vazbu. Líbí se mi s ní i školení. Mám ji opravdu moc ráda. Mladá jí taky důvěřuje. Je sympatická a umí navazovat spojení, jak s dospělými, tak dětma. U organizace využíváme také školení. A dvakrát jsme měli případovou konferenci, za kterou jsem opravdu vděčná. Měli jsme ji kvůli kontaktům mladé s jejíma biologickými rodičema. U té konferenci byli její oba rodiče, ale byla tam i pracovnice z úřadu. Díky tomu jsme si mohli otevřeně promluvit a nastavit kontakty tak, aby to všem vyhovovalo. Jinak bych se musela furt s jejíma rodičema hádat, protože s nima se fakt nedá normálně domluvit. Tak za to jsem ráda.

TO RODINA

8) **Na základě čeho jste si vybrali svou doprovodnou organizaci?**

VOZBA
Jak jsem již říkala, vybrala jsem si ji proto, že jsem z předešlé doprovodky znala ředitelku Skleněňky. Bylo to pro mě taková sázka na jistotu a nezklamala.

9) **Jak častý je váš kontakt s klíčovým pracovníkem? Jakým způsobem se s ním setkáváte, kontaktujete?**

KONTAKT *FORMA KONTAKTU*
No tak s pracovníci se setkáváme pravidelně dvakrát do měsíce, kdy přijede k nám. Když je potřeba, zavoláme si či si napíšeme email. Pravidelně se taky vidáme na víkendu či jiném školení. Asistuje nám u kontaktů s vlastními rodiči mladé. Takže jsme v kontaktu poměrně často.

14) V případě vyskytnutí problému, pomáhá vám Váš klíčový pracovník? A jak?

KRÁVĚNÁ PŘÍJÍ
 Já doufám, že se žádný další problém nevyskytne © Ale pomohla nám, když jsme měli ty potíže s vlastníma rodičama. Nabídla poradenství pro mě i pro malou, nabídla ty případové konference, účastnila se jich, stojí při nás, dále se účastní setkávání s rodiči. Když byl problém se vzděláváním, pomohla nám. Když něčemu nerozumím, vysvětlí mi to či najde jiný způsob, jak mi pomoci.

15) Co očekáváte od své doprovodné organizace?

DŘEDPSTAVY
 Nic dalšího rozhodně neočekávám. Bude mi stačit, když to vydrží takové, jaké je to doteď. Neměnila bych ani organizaci, ani jejich nové, krásné prostory a ani pracovníci. *NAPOR*
Jsem opravdu spokojená a to co mi doprovodka nabízí, nám stačí.

16) V rámci výkonu PP máte povinnost vzdělávání. Vzděláváte se u své DO? Je pro vás vzdělávání

přínosné, popřípadě jak? Nebo to berete pouze jako povinnost?

VZDĚCÁVÁNÍ *PŘINOS* *VYBER VZDĚCÁVÁNÍ*
 Vzdělávám se pouze u své doprovodky. Vzdělání považuji za přínosné. Témata jsou většinou odlišná. Některé školitele mám raději než ty druhé. Nejraději však jezdívám s mladou na víkendové školení, protože si od ní aj trochu odpočinu. Ona si celý víkend hraje s ostatníma dětma, já se školím a pak si můžu já povykládat s ostatními pěstouny. Je to super možnost vzájemného sdílení. Když poslouchám příběhy druhých, jak se s dětmi narozčilují, či jaké problémy mají ve škole a podobně, tak jsem ráda, že já mám problémy jen vlastními rodiči mladé.

17) Jaká vidíte pozitiva na spolupráci s DO?

PLUSY
 No rozhodně ta podpora je pozitivní. Pomoc, vstřícnost, ochota. Široká nabídka vzdělávání, aktivity pro děti, různé další navazující služby. Důvěra, pěkný vztah. Jsou blízko našeho bydliště. Schůzky si domlouváme tak, aby mi vyhovovaly a nezasahovaly do práce. Rozumí si s mladou a to je hlavní.

18) Jaká vidíte negativa na spolupráci s DO?

MINUSY
 Na Skleněnce negativa nevidím, nevadí mi, že s nimi musím spolupracovat. Vadí mi spíše to, jak v naší republice celý systém náhradek funguje. To mi vadí. Ale za to Skleněnka nemůže.